

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1048

19. SVIBNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Protest poljoprivrednika diljem Srbije

»Ne bi mi,
oni nas primorali«

SADRŽAJ

6

Demograf dr. sc. Dražen Živić
o rezultatima Popisa stanovništva
**Neočekivani intenzitet
depopulacije
Hrvata u Srbiji**

8

Konferencija »Baština u funkciji
turizma« u Pleternici
**Nekad svakodnevica,
danas atrakcija**

12

Prof. dr. sc. Ivan Jerković, psiholog
**Trpimo posljedice
toleriranja
i odobravanja nasilja**

18

Uskrsni koncert
**Polu stoljeća
pod šatorom Božjim**

20

Život u naseljima gdje žive Hrvati (XIV.)
**Novi Slankamen –
potencijala ima,
nedostaje poticaja**

39

Kip svetog Ivana Nepomuka
**U poljima Male Bosne
100 godina**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić i Tomislav Vuković

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Sanjar

Nakon tragičnih masovnih ubojstava i pucnjave u beogradskoj školi, dio je Beograđana odlučio izaći na ulice. Drugi put u samo nekoliko dana, deseci tisuća ljudi izašli su na prosvjede u Beogradu i još u nekim gradovima Srbije, izražavajući nezadovoljstvo zbog porasta nasilja u zemlji. Proeuropska oporba koja je organizirala prosvjed »Srbija protiv nasilja« pozvala ih je da se i u petak, na novom prosvjedu, 19. svibnja, kada će se na kioscima naći i ovaj broj našeg tjednika, ponovno okupe pred parlamentom koji bi trebao raspravljati o zahtjevu za smjenom čelnika nacionalne agencije za elektroničke medije.

Dakle, prosvjednici traže ostavku cijelog Regulatornog tijela za kontrolu rada medija (REM), koje smatraju odgovornim za promoviranje nasilja, agresije i nemoral na televizijama s nacionalnom frekvencijom. Prosvjednici također traže oduzimanje nacionalnih frekvencija provladinim televizijama *Pink* i *Happy*, koje po kritičarima šire nasilje i mržnju u svojim reality show programima. Znači, oporba i prosvjednici te masovne zločine vide i kao posljedicu kulture nasilja koju potiču i šire mediji, a toleriraju institucije koje bi o tome morale brinuti.

Na prosvjedima je zatražena i ostavka ministra unutarnjih poslova **Bratislava Gašića** te šefa sigurnosne službe **Aleksandra Vulina**, nakon što je zbog pritiska javnosti ostavku dao ministar obrazovanja **Branko Ružić**.

U danima kada se Srbija suočavala s valom nasilja i posljedicama masovnih ubojstava u Beogradu i Mladenovcu, država je pooštrila mjere za kontrolu oružja, a u Novom Sadu je ubijena djevojka, što je treći slučaj femicida od početka ovog mjeseca. Treći femicid samo u posljednjih deset dana svibnja! Zaključno s ovim ubojstvom, od početka godine ubijeno je 17 žena u obiteljsko-partnerskom odnosu, priopćio je beogradski Autonomni ženski centar (AŽC). Među žrtvama u 2023. godini je 15 punoljetnih žena i dvije maloljetne djevojčice, pokazuju podaci ove organizacije.

Nakon ubojstava koja su se dogodila u jednoj beogradskoj školi, a samo dan kasnije uslijedio je još jedan masakr, kovitlaju se pitanja – otkud to, koji su uzroci, koji motivi? Za sada malo je suvislih odgovora. O uzrocima nasilja koje se dogodilo, u ovome broju našeg tjednika razgovaramo s prof. dr. **Ivanom Jerkovićem**.

Mogu se samo pitati: jesu li masakri trinaestogodišnjaka u beogradskoj osnovnoj školi i onaj bezmalo istovremeni dvadesetjednogodišnjaka u okolini Mladenovca, cjelokupnom ovdašnjem društvu na brutalan način stavili zrcalo pred nos? Ogojeno. Jesu li stariji inficirali patologijom one mlađe? Je li osnovno žarište mržnje, nasilja i netolerancije među starijima? Je li unazad oho-ho godina odbacivanje poziva na mir i solidarnost bila dominantna odrednica ovdašnjeg medijskog i općeg društvenog narativa?

I kako se u ovim danima ne sjetiti nekih od stihova pjesme *Zamisli (Imagine)* **Johna Lenno-na**: Zamisli da svi ljudi žive za danas / Zamisli da nema zemalja, to nije teško učiniti / Da nema ničega za ubiti ili umrijeti / Možeš reći da sam sanjar / Ali ja nisam jedini / Nadam se da ćeš nam se jednog dana pridružiti / I da će svijet biti kao jedan / Zamisli da svi ljudi dijele čitav svijet.

Kasno za ovu pjesmu? Možda nije.

Z. S.

Predstavljen Izvještaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tijekom 2022. godine

FHP: Neefikasan rad Tužiteljstva za ratne zločine

Fond za humanitarno pravo (FHP) je u srijedu, 10. svibnja, u Medija Centru predstavio Izvještaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tijekom 2022. godine. Izvještaj obuhvaća analizu 25 predmeta koje je FHP pratio pred odjeljenjima za ratne zločine Višeg i Apelacijskog suda u Beogradu. Također, sadrži i pregled općih nalaza o suđenjima za ratne zločine tijekom 2022., kao i bitnih društveno-političkih događaja koji su od značaja za suđenja za ratne zločine u Srbiji.

»Na žalost, nalazi FHP-a su gotovo identični iz godine u godinu, i dalje je veoma mali broj optužnica za ratne zločine, mali broj predmeta je protiv visoko rangiranih počinitelja, i dalje je prisutno odsustvo jasnih prioriteta u procesuiranju od strane Tužiteljstva za ratne zločine, optužnice su prekomjerno anonimizirane, a ono što je novina u odnosu

računaju optužnice podignute za jatake. To je 5,3 optužnice godišnje, ali situacija je mnogo gora jer Tužiteljstvo postupa i po potvrđenim optužnicama iz BiH koje se ustupaju Srbiji. A takvih je optužnica 47 koje su u Tužiteljstvo došle kao finalni proizvod, što znači da se efikasnost Tužiteljstva svodi na jedva 2,3 optužnice na godišnjem nivou, što je izuzetno loš prosjek. Tužiteljstvo raspolaže s 12 zamjenika, a tijekom prošle godine je imalo samo šest svojih optužnica koje su rezultat neposredne istrage i rada. Kao finalni proizvod od 101 optužnice smo dobili 231 optuženu osobu i do kraja 2022. godine 60 pravosnažno okončanih predmeta u kojima je 89 osoba pravosnažno osuđeno, 54 oslobođeno, a za 30 osoba je optužnica odbačena ili obustavljen proces (jer su preminuli ili postali procesno nesposobni optuženi, žrtve ili svjedoci)«, rekla je Kljajić.

Profesor prava sa Sveučilišta u Zagrebu (i nekadašnji predsjednik Hrvatske) dr. sc. **Ivo Josipović** je rekao kako »nema mira bez pravde«.

Josipović je podsjetio i na svoju ulogu kao predsjednika Hrvatske u procesu pomirenja te je rekao kako kada je riječ o pravičnosti suđenja u prvom redu postoje politički problemi, a ne toliko pravni kada je riječ o suđenjima u odsustvu.

Josipović je rekao kako »postoji dovoljna razina znanja da se provedu postupci«, a da politika sa svojim stavovima ne bi trebala utjecati na pravosuđe.

»I bilo bi idealno da ne govorimo o političkoj volji već samo da postoji jaka volja da se primijene postojeći zakoni. I točka. Znamo da to nije slučaj i da postoji politički faktor, ali i nije to možda toliko politički faktor koliko tu postoje drugi faktori«, rekao je Josipović i pojasnio: »Imamo prvo činjenicu da u pojedinim zemljama postoje različiti narativi o tome što je bio taj rat, kako je tekao, koja je krivnja za rat i tu je možda ishodište onoga da su nejednaki kriteriji. I bilo bi dobro da imamo barem približno zajednički narativ o ratu kako je to zajedničko u cijelom svijetu o Drugom svjetskom ratu. Drugi je problem pritisak dijela javnosti i medija bilo s aspekta po svaku cijenu optuži pa je li kriv ili imamo dokaza ne znamo, a s druge strane nemoj optužiti jer je on 'naš'. Odnos javnosti je jedan od faktora koji, dijelom iz politike, dijelom iz interesnih grupa, dijelom iz narativa, djeluju opstruktivno na pravdu i pravednost postupaka. Čini mi se da je najbolji lijek koji vodi pravičnom suđenju i jednakim kriterijima pri procjenjivanju odgovornosti za ratne zločine proces pomirenja. Jer pravedno suđenje potiče pomirenje, a s druge strane pomirenje olakšava pravosuđu da bez pritiska radi svoj posao«, rekao Josipović i ponovio kako je posljednjih godina proces pomirenja u regresiji i da se nada da će vodeći političari vidjeti da je suradnja korisna i jednoj i drugoj državi i jednom i drugom narodu i Europi u cjelini.

J. D.

FOTO: Medija Centar

na prethodne godine je da je Tužiteljstvo započelo praksu suđenja u odsustvu, što do sada nije bio slučaj«, rekla je **Ivana Žanić** iz Fonda za humanitarno pravo.

Žanić je rekla da i dalje imamo praksu glorifikacije osuđenih za ratne zločine, odlikovanja osuđenih, ali i da osobe za koje postoje ozbiljne sumnje da su počinili ratne zločine uzimaju ozbiljne funkcije u društvu. Istakla je i postojanje murala i grafiti podrške **Ratku Mladiću** gotovo u svim gradovima, kao i sveopće atmosfere gdje se osuđeni pojavljuju na televizijama s nacionalnom frekvencijom i predstavljaju se kao vojni analitičari, te vidimo jedno sveopće nazadovanje društva u Srbiji u pogledu suočavanja s prošlošću i suđenja za ratne zločine.

Punomoćnica oštećenih **Marina Kljajić** je rekla kako je tijekom 2022. Tužiteljstvo podiglo ukupno 12 optužnica protiv 19 osoba od kojih je pet optužnica ustupljenih iz Bosne i Hercegovine te je pojasnila na čemu FHP temelji svoju ocjenu o neefikasnosti rada Tužiteljstva za ratne zločine.

»Pa na činjenici da FHP od 2003., kada je Tužiteljstvo osnovano, prati njihov rad, i u tih 19 godina je podignuta 101 optužnica u predmetima ratnih zločina u koje se ne

Usvojen Izvještaj o Srbiji u Ženevi

Srbija dobila 268 preporuka od 94 članice UN-a

Najveći broj preporuka se odnosi na područje zaštite i unaprjeđenja položaja i prava djece, zaštitu od nasilja, posebno obiteljskog i rodno zasnovanog, i trgovine ljudima, medijske slobode, reformu pravosuđa, procesuiranje ratnih zločina

U Vijeću za ljudska prava Ujedinjenih naroda u Ženevi 12. svibnja je usvojen Izvještaj o Srbiji od strane Radne grupe za Univerzalni periodični pregled (UPP). Izvještaj je sačinilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u suradnji s drugim ministarstvima, specijaliziranim uredima, Narodnom skupštinom i neovisnim institucijama, za izvještajno razdoblje od 2018. do 2023. godine. Radnu grupu, koja je usvajala državni izvještaj Srbije, činili su imenovani predstavnici Sjedinjenih Američkih Država, Kostarike i Gabona.

200 prihvaćenih preporuka

Ocjenjujući Izvještaj, članovi Radne grupe su, među ostalim, pozdravili unaprjeđivanje institucionalnog i normativnog okvira, kao i sastav državne delegacije predvođene ministrom za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislavom Žigmanovim**, na osnovu stručnosti, multisektorske zastupljenosti i rodne izbalansiranosti.

U ime Srbije završne napomene dao je veleposlanik pri stalnoj Misiji UN-a u Ženevi **Dejan Zlatanović**, koji je istakao čvrstu volju Srbije da predano radi na provođenju dobijenih preporuka koja je u okviru 4. ciklusa dobila ukupno 268 preporuka od 94 države članice Ujedinjenih naroda. Državna delegacija je na licu mjesta prihvatila 200 preporuka dok će na preostalih 68 Srbija dati izjašnjenje do jesenskog zasjedanja Savjeta za ljudska prava UN-a, na kojem će biti usvojen finalni izvještaj o Srbiji.

Najveći broj preporuka se odnosi na područje zaštite i unaprjeđenja položaja i prava djece, zaštitu od nasilja, posebno obiteljskog i rodno zasnovanog, i trgovine ljudima, medijske slobode, reformu pravosuđa, procesuiranje ratnih zločina.

Žigmanov: Posvećenost ljudskim pravima

»Načinom na koji se pripremala i sudjelovala u 4. ciklusu UPP Srbija je demonstrirala svoju posvećenost zaštiti i unaprjeđenju ljudskih prava«, istaknuo je šef državne delegacije, ministar Tomislav Žigmanov, koji je predstavio Izvještaj u Ženevi.

»Najbolji pokazatelj za ovu tvrdnju jesu jačanje institucionalnih kapaciteta u pripremi ovog procesa, unaprjeđenje samog postupka izvještavanja, uključenost svih domaćih relevantnih aktera u postupak pripreme, kao i visok stupanj suradnje koji je postignut između različitih

aktera – 15 ministarstava i specijaliziranih ureda. Ministarstvo je posebno zadovoljno sudjelovanjem nevladinih organizacija i nezavisnih institucija za ljudska prava i njihovim doprinosom«, rekao je Žigmanov.

»Elektronička baza podataka koju nam je ustupio Visoki komesarijat UN-a za ljudska prava i godišnje izvještavanje o provođenju preporuka dobijenih u okviru 4. ciklusa UPP pridonijet će uspješnijem praćenju primjene preporuka i efikasnijem reagiranju u slučaju zastoja u njihovom provođenju«, istaknuo je Žigmanov.

On je obraćanje pred Vijećem započeo riječima da Delegacija Srbije istupa u vrlo teškom trenutku za našu zemlju i pozvao države članice UN-a da se minutom šutnje pridruže Državnoj delegaciji u odavanju počte tragično izgubljenim životima 3. i 4. svibnja ove godine, što su one i učinile.

Žigmanov je na početku izlaganja skrenuo posebnu pažnju na činjenicu da su Srbi i drugi pripadnici nealbanskih zajednica suočeni s brojnim problemima i izazovima na polju poštovanja ljudskih i manjinskih prava u Autonomnoj Pokrajini Kosovo.

»Srbija je do sada, od osam ugovornih tijela UN-a za tražila da UNMIK izvršiti o primjeni standarda iz važećih konvencija na teritoriju AP Kosovo i Metohija«, istaknuo je Žigmanov i pozvao Vijeće za ljudska prava da izvrši uvid u stanje ljudskih prava na ovom dijelu našeg teritorija, navodi se na portalu Ministarstva.

U dijalogu s Delegacijom Srbije sudjelovala je 101 zemlja članica UN-a, koje su postavljale pitanja i davale preporuke.

H. R.

Demograf dr. sc. Dražen Živić o rezultatima Popisa stanovništva

Neočekivani intenzitet depopulacije Hrvata u Srbiji

»Apsolutni pad broja Hrvata u Srbiji između 2011. i 2022. godine (-18.793) posljedica je prirodnoga pada (približno 50%), nastavka iseljavanja te smanjenog izjašnjavanja Hrvatima u vrijeme popisa«, govori demograf dr. sc. Dražen Živić

depopulacija hrvatske etničke zajednice iznosila je približno 60%, uz prosječno godišnje relativno smanjenje od iznimno visokih -3,52%.

Etničko neizjašnjavanje

Demograf i znanstveni savjetnik u trajnom izboru pomoćnika ravnatelja Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar iz Hrvatske dr. sc. **Dražen Živić**, komentirajući rezultate Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2022. u Srbiji rekao je kako struku nije iznenadio pad broja Hrvata i nastavak depopulacije, no da je ipak iznenađujuć njezin intenzitet.

»U prošlom međupopisnom razdoblju (2002. – 2011.) broj Hrvata u Srbiji smanjen je za 18%, što je ipak bilo manje nepovoljno nego u prethodnom razdoblju (1991. – 2002.) tijekom kojega je stopa ukupne depopulacije iznosila -27,5%. Ako smo se i nadali da bi intenzitet depopulacije nastavio padati, dogodilo se posve suprotno, depopulacija je ojačala. Dok je između 1991. i 2002. stopa prosječne godišnje relativne promjene iznosila -2,89%, a između 2002. i 2011. -2,20%, u posljednjem je međupopisju 'skočila', kao što sam ranije naveo, na -3,52%. Iz navedenih se razloga nastavio smanjivati i relativan udio Hrvata u ukupnom stanovništvu Srbije: 1961. iznosio je 2,57%, 1991. 1,24%, 2002. 0,94%, 2011. 0,81%, a 2022. godine svega 0,59%. Veći relativan udio od Hrvata u ukupnom stanovništvu Srbije 2022. godine, uz, dakako, Srbe kao najbrojniju zajednicu (80,64%), imali su: Albanci (0,93%), Bošnjaci (2,31%), Mađari (2,77%), Romi (1,98%) i – prvi puta – Slovaci (0,63%)«, navodi dr. sc. Živić.

Kaže on kako postoji niz razloga zbog kojih nije došlo do usporavanja demografske krize u kojoj se nalaze Hr-

Kada su u pitanju popisi stanovništva u posljednjih stotinjak godina, posljednji iz 2022. pokazao je rekordno nizak broj Hrvata (39.107). Broj u popisu izjašnjenih Hrvata prije 60 godina, točnije 1961. iznosio je 196.409 i bio je najveći ostvaren u povijesti modernih popisa stanovništva u Srbiji. Od tada do danas broj Hrvata na području današnje Srbije smanjen je za 80%. Samo u posljednjih tridesetak godina (1991. – 2022.)

vati u Srbiji, ali da je najprije potrebno upozoriti da se depopulacija hrvatskog stanovništva odvija u općem kontekstu snažne demografske depopulacije Srbije u cjelini.

»Promatramo li u tom smislu samo razdoblje od 1991. do 2022. godine razvidno je da se broj ukupnog stanovništva Srbije kontinuirano smanjuje. To je smanjenje između 1991. i 2002. iznosilo -4,2%, između 2002. i 2011. -4,1% te između 2011. i 2022. godine -7,5%. Osim toga, samo tri etničke skupine imale su u posljednjem međupopisnom razdoblju porast broja pripadnika: Albanci, Bošnjaci i Rusi. Uz njih demografski porast ostvarile su i kategorije 'ostali' i 'nepoznato' te Jugoslaveni. Sa stajališta aktualnih etnodemografskih promjena, napose u kontekstu promjene načina popisanog izjašnjavanja, znakovit je prilično jak porast (+293,9%) broja onih osoba za koje iz različitih razloga nije mogla biti potvrđena etnička pripadnost«, navodi demograf dr. sc. Živić.

Kriju li se, i u kojemu broju, Hrvati među »nepoznatima«? Dr. sc. Živić kaže kako nije moguće egzaktno utvrditi, ali se može razložno pretpostaviti da ih ima te da je njihovo etničko neizjašnjavanje posljedica nedemografskih, a ne demografskih čimbenika.

Demografski nedemografski čimbenici

»Dosadašnji vrlo nepovoljni trendovi u prirodnom, mehaničkom i ukupnom kretanju Hrvata u Srbiji, pojačani brzim procesom demografskog starenja, jasno su ukazivali na predvidiv negativan razvojni scenarij«, rekao je on i dodao kako je ovaj scenarij vrlo dobro opisan u dosadašnjim znanstvenim istraživanjima čiji se rezultati nalaze i mogu se konzultirati u relativno brojnoj znanstvenoj produkciji.

»Dio tih istraživanja proveden je i objavljen u više nego plodonosnoj suradnji Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar* iz Zagreba, njegova Područnoga centra u Vukovaru i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice. U tim su istraživanjima jasno utvrđeni demografski i nedemografski čimbenici loše demografske dinamike i struktura hrvatske populacije u Srbiji«, kaže pomoćnik ravnatelja Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar* iz Hrvatske.

Među demografskim činiteljima dr. sc. Živić izdvaja nizak natalitet i snažan prirodni pad, brojnu i kontinuiranu emigraciju, jaku neravnotežu u spolnom sastavu te izrazito duboku ostarjelost hrvatske populacije. Među nedemografskim čimbenicima, prema demografu Živiću, dominiraju: dugotrajno loš društveni, politički i ekonomski položaj pripadnika hrvatske zajednice, s nedovoljnom razinom zaštite ljudskih i manjinskih prava hrvatske zajednice u cjelini, procesi asimilacije, promjene u načinu popisanog izjašnjavanja i drugi, koji su sinergijski doveli do straha od iskazivanja stvarne etničke pripadnosti.

»To je u kombinaciji sa zakonitostima demografskoga razvoja rezultiralo jakim demografskim osiromašenjem i svođenjem hrvatske populacije u Srbiji na petinu broja s početka 1960-ih godina. Nažalost, projekcije upozoravaju da stanje broja i struktura Hrvata u Srbiji može biti i lošije, naročito ako ne dođe do bitnih, pa i radikalnih

promjena u njihovu općem položaju i statusu koji bi u narednim razdobljima afirmirao slobodniju i realniju etničku samoidentifikaciju, kao jednog od važnih preduvjeta za unaprjeđenje manjinskog položaja i očuvanja hrvatskog kulturnog i nacionalnog identiteta«, kaže dr. sc. Živić.

Aspekt opstanka

Iako je odnos rođenih i umrlih Hrvata u Srbiji veoma nepovoljan, Živić navodi kako je ovaj prirodni pad tek za 50% uvjetovao depopulaciju. Kao ostale čimbenike navodi iseljavanje te smanjeno izjašnjavanje za vrijeme popisa.

»Od 1. siječnja 2011. do 31. prosinca 2021. godine u Srbiji rodila su se ukupno 3.022 djeteta čija je majka Hrvatica. U istom je razdoblju umrlo ukupno 12.527 osoba čija je rodbina izjavila da su prema etničkom kriteriju umrle osobe bili Hrvati. To znači da je razlika između živorođene djece i umrlih osoba iznosila -9.505 stanovnika. Uzmemo li navedeni prirodni pad orijentacijskim, ali relativno pouzdanim pokazateljem demoreprodukcije Hrvata i stavimo li ga u odnos prema broju u popisima izjašnjenih Hrvata 2011. i 2022. godine, dolazimo do mehaničkog gubitka od -9.288 stanovnika koji se može objasniti, s jedne strane negativnom migracijskom bilancom, odnosno nastavkom iseljavanja Hrvata iz Srbije, ali i drugim razlozima, poput promjena u načinu popisanog izjašnjavanja. Pomoću popisne statistike ne možemo utvrditi točan broj iseljenih Hrvata, a još manje broj onih koji su promijenili način popisanog izjašnjavanja. No, moguće je upozoriti na činjenicu da je apsolutni pad broja Hrvata u Srbiji između 2011. i 2022. godine (-18.793), posljedica prirodnoga pada (približno 50%), nastavka iseljavanja te smanjenog izjašnjavanja Hrvatima u vrijeme popisa«, govori dr. sc. Živić.

Što se tiče opstanka Hrvata u Srbiji, on kaže da je on upitan, no ističe i da se »demografski kotač« može i okrenuti. Kako bi se to dogodilo ili barem došlo do usporavanja negativnih trendova i procesa, kaže da je potrebno osigurati, odnosno poboljšati društveni kontekst demografske održivosti i opstojnosti hrvatske zajednice. Navodi da to nije stvar samo demografije ili samo Hrvata u Srbiji, već i odgovornost države čiji su tamošnji Hrvati građani, ali i domovine Hrvatske koja mora skrbiti za sve svoje sunarodnjake bez obzira na to gdje žive.

»Jedino poboljšanjem manjinskog položaja i boljom integracijom Hrvata u različite sastavnice srbijanskoga društva, uključujući ponajprije i ponajviše njihovu trajnu destigmatizaciju kao remetilačkog čimbenika te još čvršća unutarmanjinska organizacijska i institucionalna povezanost, omogućit će se slobodnije izjašnjavanje kao i potaknuti povratak barem jednog dijela Hrvata koji su u proteklih tridesetak godina iz različitih razloga morali napustiti Srbiju. Usudim se spekulirati da bi broj u popisu izjašnjenih Hrvata bio barem minimalno veći od utvrđenog da je novi popis obavljen, recimo, u proljeće ove, a ne u jesen prošle godine«, smatra dr. sc. Živić.

J. D. B.

Nekad svakodnevnica, danas atrakcija

Da kulturna baština, materijalna i nematerijalna (običaji, graditeljstvo, prehrana, glazba, ples, obrtništvo...) jeste i može biti dio turističke ponude već je itekako vidljivo u praksi. Primjer toga je i nedavno otvoreni Muzej bećarca u Pleternici koji je bio okidač za dolazak turista u taj kraj

Turizam kao gospodarska grana raste, dinamično se mijenjajući i razvijajući i nudeći nove »proizvode«. Da kulturna baština, materijalna i nematerijalna (običaji, graditeljstvo, prehrana, glazba, ples, obrtništvo...) jeste i može biti dio te ponude već je poznato i itekako vidljivo u praksi. Upravo toj temi »Baština u funkciji turizma« bila je posvećena 3. međunarodna konferencija, održana prošloga tjedna u Pleternici, gradiću u Požeško-slavonskoj županiji. Pleternica je ne bez razloga bila domaćin ovakvog skupa jer je primjer pozitivne prakse na »zadanu temu«: u sklopu velikoga projekta »Svijet graševine«, u značajnom dijelu financiranim iz fonda Europske unije, tamo je izgrađen i nedavno otvoren *Muzej bećarca*. U pitanju je projekt od nacionalnog značaja u Hrvatskoj, budući da se bećarac od 2011. nalazi na UNESCO-ovoj listi nematerijalnog svjetskog naslijeđa.

Na konferenciji u Pleternici dotaknute su brojne teme, kako kroz analize stručnjaka tako i kroz iskustva izvornih nositelja baštine uključenih u projekte s turističkim predznakom.

Doživljajni turizam

Docentica i profesorica stručnih studija u trajnom zvanju i članica Znanstvenog vijeća za turizam i prostor pri HAZU-u dr. sc. **Romana Lekić** govorila je o temi osnaživanja autentičnosti i identiteta u turizmu kroz ekonomiju doživljaja (doživljajni turizam) i *storytelling* (pričanje priča). Naime, suvremeni turist, nasuprot konceptu nekadašnjeg masovnog turizma, sve više želi jedinstvena iskustva koja

ga emotivno povezuju s destinacijom, čemu mogu pridonijeti upoznavanja lokalnih legendi i priča ili »oživljavanja« povijesnih događaja. Ukratko, turisti žele osjetiti »dušu mjesta« kao onoga koje se ne može zamijeniti nekim drugim turističkim odredištem.

Doživljajni turizam uključuje edukacijski, emotivni i element zabave.

»Došlo je do promjena u trendovima i načinu provođenja slobodnog vremena turista te dolazi do oblika održivog turizma gdje je sve važniji osobni kontakt s lokalnom zajednicom. Bez lokalnog stanovništva nema istinskog doživljaja sredine, a turisti postaju emotivno vezani za destinaciju. Gost traži i plaća doživljaj i iskustvo koje će ga promijeniti«, navodi Romana Lekić.

Govoreći s druge strane o izazovima, Lekić je upozorila kako se u ovim pristupima kreiranja ponude treba čuvati »glumljene autentičnosti«. Naglasila je i važnost povezivanja i interkulturalne komunikacije kroz turizam, posebice u uvjetima suvremenih kriza koje ugrožavaju mir i stabilnost u svijetu.

»Soba s pogledom na kokošinjac«

Ono što je nekad bila svakodnevica danas je atrakcija, tako bi mogao glasniti jedan od slogana ruralnog (seoskog) turizma čiji je kulturna baština također važan dio. O ovoj temi na konferenciji govorila je **Dijana Katica**, voditeljica Hrvatske udruge za turizam i ruralni razvoj *Klub članova selo*. Jedna od aktivnosti turista zainteresiranih za boravak na selu, uz hranu i piće (preporučljivo od lokalnih proizvođača i dobavljača), odmor ili aktivnosti u prirodi (pješačenje, biciklizam...), vezana je i za upoznavanje s tradicionalnim načinima života, običajima, folklorom. Potrebe turista su različite, netko traži sobu s pogledom na more, a netko s pogledom na – kokošinjac! Kako je Katica navela, razvoju ruralnog turizma sve više pridonose i manifestacije tradicijske kulture koje se na tim destinacijama održavaju, a tu treba paziti na aspekte ekološke održivosti.

Kada su u pitanju smještajni objekti, Katica ističe kako u biti oni trebaju biti kreativno osmišljeni (zanimljive su »kuće s pričom« poput Kuće za odmor *Šokačka lady* u Županji ili *Romske kuće* u selu Maglenča pokraj Bjelovara), preporučljivo je da sadržavaju i elemente suvremenog komfora ali, kako je napomenula, tu treba vrlo paziti na umjerenost.

Digitalne informacije

Bilo je riječi i o suvremenim tehnologijama, bez kojih je današnji život mnogima, posebice mlađim generacijama, nezamisliv. Dostupnost i reklamiranje na internetu i društvenim mrežama, koje koriste milijarde korisnika, neizostavni su dio bilo kod projekta koji se tiče turizma, pa tako i onog koji se oslanja na kulturnu baštinu. Kada je riječ o samim destinacijama, tehnologija nam može biti od pomoći i da goste preko info ploča s QR kodovima informiramo o povijesti objekata, mjesta, znamenitim osobama.

Jedna od sudionica konferencije, predsjednica hrvatskoga ICARUS-a **Vlatka Lemić** istaknula je kako bi se djelatnici u turizmu trebali povezati s baštinskim ustanovama, kakav je europski konzorcij ICARUS koji okuplja oko 200 ustanova, ali također i ljude iz akademske i znanstvene zajednice. Korištenje dostupnih mreža i digitalnih »alata«, suradnja sa stručnjacima (posebice etnolozima) neke su od preporuka za one koji bi se dugoročnije i održivije htjeli baviti tzv. kulturnim turizmom.

Muzej bećarca

Cijela konferencijska priča u Pleternici zaokružena je zajedničkim posjetom sudionika mjesnom *Muzeju bećarca*, koji je, kako kažu, postao okidač za dolazak turista u taj kraj. Kao tradicijski napjev iz Slavonije, Baranje i Srijema, bećarac je nematerijalan, što multimedijalne i interak-

tivne sadržaje u muzejskom postavu čini dodatno zanimljivim. Također, Muzej se pokazao kao uspješan primjer suradnje stručnjaka s izvornim praktikantima bećarca.

»U Pleternici već dugi niz godina radimo na očuvanju i promociji bećarca kao nematerijalne kulturne baštine. Imamo mnoštvo KUD-ova koji žive narodne običaje iz dana u dan i prenose kulturnu baštinu sa starijih na mlađe naraštaje. Upravo ovaj Muzej hram je gdje je sažeto bogatstvo sve te baštine i kulture. U nepuna tri mjeseca od otvorenja imali su oko 5.000 posjeta učenika iz cijele Hrvatske, udruga umirovljenika, individualnih posjetitelja i obitelji«, kaže ravnateljica Javne ustanove Pleternica koja upravlja *Muzejom bećarca Jasna Hoffmann*.

Hrvati iz Srbije

Na pleterničkoj konferenciji drugi su puta sudjelovali i Hrvati iz Srbije, ovoga puta predstavnici Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i tavankutskog HKPD-a **Matija Gubec – Katarina Čeliković i Ladislav Suknović**, koji su izlagali na temu »Nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji i primjer dobre prakse u Tavankutu«.

Ladislav Suknović iz *Gupca* ističe kako je sudjelovanje udruge na ovom skupu značajno u smislu promocije njihovih turističkih aktivnosti, ali i kao prilika da nauče nešto novo.

»Konferencija nam je značajna iz razloga jer su nas organizatori percipirali kao nekoga tko je relevantan u području kulturnog i ruralnog turizma. Za mene osobno bilo je važno čuti analize i sugestije kako od znanstvenika tako i od ljudi iz prakse, ostvariti kontakte s njima. Najzanimljiviji je bio dio koji se tiče izazova u inkorporaciji baštine u turističke aktivnosti. Hrvati u Srbiji imaju bogatu kulturnu baštinu, a da bi od toga napravili što kvalitetniji turistički 'proizvod' treba puno edukacije i suradnje sa stručnjacima, treba se puno paziti na mjeru, tj. na to da baštinu ne oštetimo stavljajući je u funkciju turizma«, kaže Suknović.

D. B. P.

Protest poljoprivrednika diljem Srbije

»Ne bi mi, oni nas primorali«

»Sve građane upozoravam da su pšenica, mlijeko i druge sirovine pojeftinile, a proizvodi u trgovinama nisu! Gdje je udruženje potrošača, zbog čega su cijene ostale iste unatoč pojeftinjenju sirovina?«, upitao je poljoprivrednik iz Subotice Miroslav Kiš i zaključio kako se o tome ne bi ni govorilo da nisu počeli protesti

Nakon neuspjelih pregovora u Vladi Srbije s premijerkom **Anom Brnabić**, a po odbijanju poziva na sastanak s predsjednikom **Aleksandrom Vučićem** poljoprivrednici su počeli protest diljem Srbije.

Prvog dana protesta, u utorak 16. svibnja, organizirana je protestna vožnja, dok su drugoga dana uveli radikalnije mjere, blokirajući glavne prometnice u Novom Sadu, Subotici, Nišu, Požarevcu, Zrenjaninu, Kragujevcu i drugim gradovima Srbije. U trenutku zaključenja naših novina (srijeda) najavljeno je kako će, ako im se ne ispu- ne zahtjevi, poljoprivrednici danas (petak) krenuti traktorima prema Beogradu.

Prema riječima predsjednika Udruženja poljoprivrednih proizvođača Subotice **Miroslava Matkovića**, nitko nije bio ljubazan prema njima, a premijerka ih je »o'ladila«.

»Ponašali su se prema nama kao da mi nismo njihov problem. Od naših osam zahtjeva prihvatili su jedan, to je zahtjev za prelevmane na sve države EU i CEFTA sporazume na sve mliječne proizvode«, kaže Matković. Prenosi on i kako su ostali zahtjevi odbijeni, ali s naznakom da se poljoprivrednici strpe do sljedeće godine.

Poljoprivrednici traže subvencije po hektaru od 300 eura, garantiranu cijenu mlijeka od 78 dinara plus PDV, dizel za obradive površine bez akciza s PDV-om 100 l/ha

za ratarske kulture i 300 l/ha za povrtlar- ske i voćarske kulture, regres za mliječne krave 40.000 RSD, premiju za mlijeko po 20 RSD za litru, referentne cijene ratarskih kultura izjednačiti s burzama u Budimpešti i Parizu te ukidanje plaćanja nadoknada za navodnjavanje.

Premijerka je 17. svibnja izjavila, kako je prenijela Beta, da su »danas tri puta veće direktne investicije u poljoprivredu nego prije deset godina«. Rekla je Brnabić i kako je potrebno da zahtjevi budu razumni, »bez političara u njima.« Izjavila je premijerka i da je predsjednik ponudio sastanak poljoprivrednicima koji protestiraju, ali su oni odbili.

Sve radikalniji protesti

Predsjednik Udruženja poljoprivrednih proizvođača Subotice prvoga dana protesta izjavio je kako nitko neće ići kući dok im svi zahtjevi ne budu prihvaćeni.

»Ostajemo ovdje do četvrtka. Ako predsjednik ili premijerka ne potpišu naše zahtjeve, spremni smo traktorima krenuti do Beograda gdje će i s ostalih punktova, iz ostalih udruženja iz cijele Srbije krenuti k Beogradu.«

Prema riječima Matkovića, drugoga dana protesta krenulo se s radikalnijim mjerama jer ih vlada i dalje nije shvatila ozbiljno. Blokirane su tada u isto vrijeme tri puta

 Miroslav Matković

Zahtjevi poljoprivrednika

Premijerka je u ponedjeljak, 15. svibnja, primila predstavnike poljoprivrednih udruženja iz cijele Srbije, a nakon sat i pol vremena napustila je sastanak.

na sat vremena glavne prometnice u svim gradovima sudionicima protesta.

»I dalje izgleda da moramo pokazivati naše probleme na ulici«, izjavio je Matković.

U Subotici se drugoga dana protesta okupilo preko 50 poljoprivrednika s traktorima iz gotovo svih okolnih naselja. Među sloganima pisalo je i »Ne bi mi, oni nas primorali«.

Jedan od nezadovoljnih poljoprivrednika je i **Marko Peić Tukuljac**. On se bavi mliječnim govedarstvom, a kao višegodišnji problem s kojim se susreće je nestalna cijena mlijeka.

»Za cijenu mlijeka stalno se borimo. Prošlog mjeseca smo dobili novi cjenik koji je glasio na 43 dinara osnovne cijene mlijeka plus doprinosi. Prije je bila cijena oko 70 dinara. Sad smo dobili novi cjenik za narednih mjesec dana koji je pao za 2 dinara i 10 para osnovne cijene«, kaže Peić Tukuljac i podcrtava kako država mora osigurati cijenu mlijeka od 78 dinara, plus PDV te da se ispod toga ne spušta.

Napominje on i da se treba regulirati uvoz mlijeka, jer ono utječe na spuštanje cijene domaćega, a upitne je kvalitete.

»Previše mlijeka u prahu ima, a ljudi ne znaju što konzumiraju. Za litru mlijeka od 2,8% masnoće u dućanu je cijena 130 dinara. To mlijeko je obrano, tko zna koliko se od njega još proizvede kojekakvih sireva, kajmaka i sl. Mi smo skupo proizveli hranu i na čemu smo? Konstantno se to događa posljednjih par godina – uvijek isti problem i nikada ne dobijemo rješenje«, kaže mladi stočar.

Marko je treća generacija u obitelji koja se bavi mliječnim govedarstvom i ističe kako želi nastaviti ovaj posao, ali i da uz ovakve uvjete više nije siguran u to.

»Predsjednik ne razgovara s nama«

»Gledat ćete krave u zoološkim vrtovima uskoro«, upozorava poljoprivrednik i vijećnik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodinu u Skupštini Grada Subotice **Vinko Stantić**.

»Nema potrebe više da se radi u ovoj državi. Na čega ovo liči? Nemaš proizvodnju, a ako imaš ideš u gubitke«, nastavlja Stantić.

Ističe on da je pored poljoprivrednika prevaren i narod koji unatoč padu sirovina skupo plaća proizvode te da mnogi misle kako je seljak taj koji diktira cijenu.

»Prošle godina nam je cijena žita bila 36, a ove godine je cijena 20 dinara. Vekna kruha je i dalje 95 dinara, a kifla 50.«

Prema riječima **Miroslava Kiša**, poljoprivrednika iz okolice Subotice, Srbija je od izvoznika hrane postala uvoznik jer ima sve manje poljoprivrednika zbog dugogodišnje loše agrarne politike. Istaknuo je on i da cijene namirnica u trgovinama nisu u skladu s ovogodišnjim pojeftinjenjem sirovina te da se država miješa u tržište čime, kako je rekao, pravi više štete nego koristi.

»Sve građane upozoravam da su pšenica, mlijeko i druge sirovine pojeftinile, a proizvodi u trgovinama nisu! Gdje je udruženje potrošača, zbog čega su cijene ostale iste unatoč pojeftinjenju sirovina?«, upitao je Kiš i zaključio kako se o tome ne bi ni govorilo da nisu počeli protesti.

Naveo je kako država mora osigurati veći agrarni proračun kao i dizel rasterećen nameta poput ostalih država u okruženju.

»Nemaju to samo države članice Europske unije već i druge, siromašnije od nas. Ako BiH može imati gorivo za poljoprivredu rasterećeno nekih nameta, zašto se u Srbiji ne može ni razgovarati tome?«, kaže Kiš.

Dodaje on i da su u srpskoj poljoprivredi najbrojniji mali proizvođači koje država treba štiti. Po njegovim riječima, potrebne su razvojne i predvidive mjere, odnosno da se u njivu i štalu mora ulagati, ne obećanjima već konkretnim novcem.

»Svi se zalažu za stočarstvo, a subvencije nisu isplaćene. Proljetna sjetva prolazi, a subvencije nisu isplaćene. Sve govori da nadležni ne razumiju poljoprivrednike i da ovi moraju otići, a ako će isti ovakvi doći – mi smo krivi. To se ponavlja već 10-20 godina i jednom se mora preokrenuti.«

Kiš je istaknuo i činjenicu kako predsjednik države cijelo desetljeće nije imao direktne razgovore s poljoprivrednicima.

»Možda će danas-sutra predsjednik početi slušati i poljoprivrednike, a ne samo sportaše, obranu i policiju. On majstorski neće već 10 godina s nama da razgovara«, kaže Kiš i upozorava kako je došlo vrijeme da i Vučić treba uvidjeti da poljoprivrednici zaslužuju bolji status u Srbiji.

J. D. B.

Prof. dr. sc. Ivan Jerković, psiholog

Trpimo posljedice toleriranja i odobravanja nasilja

Surovost je danas postala vrlina. To vidimo u svakoj tuči u rijaliti programu. To su heroji novog doba, poželjan model. E, toga se moramo otarasiti, a to nije tako jednostavno. Svi koji su pridonijeli da dođemo u ovakvu situaciju su napravili ogroman nacionalni, državni i društveni zločin. Nismo mi odjednom došli u ovo stanje u kome smo danas i ne možemo ga ukinuti dekretom

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Ukupno 18 mrtvih i 20 ranjenih bilanca je dva masovna zločina koja su se u dva dana dogodila u Srbiji. U oba slučaja masovna ubojstva izvršena su vatrenim oružjem. U školi *Vladislav Ribnikar* u Beogradu počinitelj je dječak od 13 godina, u Mladenovcu i okolnim selima mladić od 21 godine. Je li se moglo predvidjeti da će doći do ovakvih masovnih zločina čiji su počinitelji tako mlade osobe? Treba li uzroke tražiti u povećanom vršnjačkom nasilju, pa i nasilju prema nastavnicima? Treba li uzroke tražiti na nekom drugom mjestu? Kako se može izaći iz stanja društva u kojem je nasilje blisko kao model rješavanja problema? Kako učiniti razdoblje adolescencije manje rizičnim? O tome za *Hrvatsku riječ* govori psihijatar prof. dr. sc. **Ivan Jerković**, redoviti profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Prof. Jerković stručnjak je u području razvojne

psihologije i psihologije obrazovanja. Autor je više monografija i udžbenika u području razvojne psihologije, kao i pedesetak publiciranih radova u kojima se bavio temama psihologije obrazovanja.

► **Tuga, bijes, strah, nevjerica...** S tim osećanjima ljudi su primili informaciju o masovnom ubojstvu u školi u Beogradu i samo dan kasnije u Mladenovcu. U oba slučaja izvršitelji su mlade osobe. Svi se pitamo što se dogodilo u glavama tih ljudi i što je povuklo okidač. Vi kao psiholog, koji se u znanstvenom radu bavi djecom i adolescentima, to promatrate s još jednom dodatnom dimenzijom. Jesu li Vas ovakvi zločini iznenadili?

Sve nas je užasnulo to što se dogodilo u samo dva dana. Naročito ta pucnjava u školi u Beogradu gdje su i stradali i počinitelj djeca. Ne manje užasna bila su ka-

snija saznanja o tome kako je pucnjava u školi dugo i detaljno planirana. Dijelim mišljenje onih koji se čude kako nam se ovako nešto nije i prije dogodilo. Ratoborno rješavanje problema bilo koje vrste, od problema u obiteljima do međudržavnih problema vode jednom takvom ponašanju. Slušamo stručnjake koji govore o mozgu, ali taj mozak nije prazan. Mi ga punimo onim što je dio našeg životnog iskustva i onda taj mozak opaljuje. Nije bilo stradanja u kojima su žrtve i akter djeca, ali zato imamo dugu povijest nasilja. Prisutno je to na svakom koraku. Čak i ovi događaji kasnije kojima se slavi ovaj masovni zločin, odobravanje pokazuju koliko je jaka sila prethodnog iskustva toleriranja ili odobravanja zločina. Kao psiholog imao sam priliku obići dosta zemalja i vidio sam škole, institucije, djecu kako se ponašaju u slobodno vrijeme ili kada zvono oglasi kraj sata. Ta djeca su sasvim drugačija od naše. Na zvuk zvona skoro se i ne pomjere i onda lagano krenu vani, dok naša djeca kao da su u niskom startu na Olimpijskim igrama, sudaraju se na vratima, počinje urlanje, guranje, padanje, kao da bježe pred nekom opasnošću. To vjerojatno nije slučajno. A nisu ta druga djeca genetski drugačija od naše.

► **Rekli ste odraz je to svega onoga što se događa oko nas. Neki koncentrični krugovi su obitelj, škola, šire okruženje, i svi oni utječu na razvoj jednog djeteta. Gdje je začetak problema?**

Ako bih morao napraviti neku točku presjeka, onda bih rekao da je to rat 90-ih i možda nekoliko godina prije tog rata. Ali prvenstveno rat 90-ih koji je bio pripreman događajima s kraja 80-ih. Mi smo još uvijek u tom sukobu, ne oružanom, ali rat još uvijek nije završen. Rekao sam to na jednoj konferenciji u Njemačkoj koja je organizirana kao dio Tempus projekta gdje su sudionici bili iz Srbije, Hrvatske i BiH. Domaćini su bili začuđeni tom mojom izjavom. Ali ja mislim da su u našim glavama snajperi još na položajima. Povremeno vidite ispade političara na raznim stranama kada odjednom izbije salva omalovažavanja, diskriminacije i samo fali da netko uzme pušku i da se ponovi već viđeno.

► **Dobro, ali mi govorimo o generacijama rođenim 10 i više godina poslije rata.**

Oni su stasavali na narativu iz 90-ih. Nije potrebno neposredno iskustvo već se ono može prenijeti kroz medije, u obiteljima, obrazovnom sustavu. Čak mislim da su oni koji su svjedočili tome imaju neku vrstu realnijeg, humanijeg odnosa prema sukobima iz 90-ih.

► **Poslije ubojstva u Osnovnoj školi Vladislav Ribnikar dogodio se čitav niz prijetnji od strane mladih, neki su čak pravili neki sličan scenarij. Je li to očekivano i koliko bi to moglo trajati?**

Nemam konkretan odgovor na to pitanje. Uvjeti postoje. Ništa se promijenilo nije, ista je retorika, medijska scena.

► **Kažete ista retorika, ista medijska scena. Što bi trebalo mijenjati?**

Treba nam pristojnosti, da se dijete s uvažavanjem odnosi prema svakom nastavniku u školi. Kako to da postignemo kada u nekom dnevniku gledamo kako netko

govori najgorim riječima o svom političkom oponentu. Zar nije dovoljno reći: »ja se s ovim čovjekom ne slažem«, a ne: »on je idiot, budala«. Sada imamo akciju predaje oružanja, ali možemo onda jedni druge zatući pesnicama. Nama treba da nemamo impuls za izvršenje zločina, a ne da nemamo način. Oružje je samo jedan od načina. Naravno, slažem se da je neprimjereno arsenal oružja držati u kućama, ali to je taj naš nezavršeni rat o kome smo već govorili.

► **Kako smo došli do toga da škola i učitelji i nastavnici izgube autoritet koji su imali? Starije generacije sjetit će se kako su iz učionice izašli sa sata tek kada izađe nastavnik, kako su se s poštovanjem javljali na ulici...**

Škola je dugo kroz povijest bila jedino mjesto gdje je postojala neka mudrost, najumniji ljudi bili su u školama i škola je izazivala neku vrstu strahopoštovanja. Danas uloga nastavnika nije u tome da bude najinformiraniji u odjelu već da umije te informacije objediniti, prezentirati, dati im smisao. Nastavnici koji su ostali u onom starom načinu rada možda danas imaju osjećaj da su djeca pametnija od njih. Naravno da djeca ne mogu biti pametnija, ili možda je bolja riječ mudrija, od svojih nastavnika, ali mogu imati više informacija, mogu im informacije biti dostupnije. To je zadaća današnjih nastavnika, da dostupnom znanju daju red i smisao. Jesu li nastavnici obučeni za to? Je li proklamirani cilj u društvu da nastavnici takvi budu? Znam da u Finskoj to jeste cilj i finska djeca su na PIZA evaulacijama uvijek na prvim nekoliko mjesta. Nažalost, naša djeca su ispod prosjeka. Autoritet nastavnika ne počiva samo na njihovim didaktičko-metodičkim kompetencijama već proizlazi i iz njihovog društvenog vrednovanja. Zasluživali to oni ili ne, ali mi to društveno vrednovanje nastavnika nemamo. Neki danas čak tvrde da se nitko ne treba miješati u ono što roditelj smatra da je dobar odgoj njihove djece i što je jedino njihova nadležnost. Ne može se reći da današnje društvo nije proklamiralo neki opći cilj, ali možda je taj cilj malo problematičan. Nekada smo govorili da se izgrađuje socijalistička samoupravna ličnost. To naravno danas ne postoji, ali kakva se ličnost danas izgrađuje? Ne vidim neki društveni konsenzus, niti jasno opredjeljenje kakvom mi modelu društva i odgoja težimo. Onda imamo razne utjecaje kao što su rijaliti programi gdje je najvažnije istaknuti se, ne po dobrom. Trebamo li se istaknuti tako što ćemo biti najbolji u školi, tako što ćemo pomoći starima? Tu nema jasne orijentacije. Povremeno se govori kako bi trebalo, ali više na razini fraza, a ne na razini ponašanja u realnoj situaciji, jer nema snage u društvu koja bi to onako zdušno provodila.

► **Gdje je u odrastanju danas obitelj?**

Ako promatramo obitelj spram obrazovnog sustava, rekao bih da su oni na suprotnim stranama. Kada sam ja odrastao, bili su na istoj strani. Mogao sam biti samo ono što su društvo, škola i obitelj zajednički zastupali. Svi su bili suglasni što je pristojno i kako dijete treba funkcionirati. Rekli smo već da je škola izgubila dio onoga što je nekada bila i obitelj je preuzela to što je nekada bio za-

jednički posao škole i obitelji. Djeca osjećaju tu konfuziju i koriste je.

► **Protetkih dana moglo se često čuti da s djecom treba razgovarati.**

Razgovor jeste koristan, međutim i tu treba imati u vidu da postoje neka djeca koja taj razgovor iniciraju, a postoje i ona djeca koja su manje spremna govoriti. Pritisak da se po svaku cijenu ta djeca otvore da govore može biti kontraproduktivan. Zapravo, treba oslušivati potrebe djece. Ona koja bi da govore, treba im to omogućiti, a ona koja bi da ponešto zadrže za sebe ili koja bi voljela nekog drugog sugovornika s kojim će govoriti, to također treba imati u vidu i na neki način omogućiti. To što mi razgovaramo ne znači ništa. Znači poruka tog razgovora, znači ono što je dijete dobilo iz tog razgovora. Nije razgovor univerzalni lijek kao aspirin, pa sve liječi. Taj razgovor treba biti kvalitetan, treba imati nešto plemenito i korisno za dijete. U poplavi različitih mišljenja i priopćenja koja smo slušali ovih dana istaknuo bih priopćenje Društva za dječju i adolescentnu psihijatriju koje je dalo odlične preporuke kako djecu pripremiti za povratak u školu, dok su veliki dio činila proizvoljna mišljenja, što je veoma opasno.

► **Koje su razvojne faze ključne za mentalno zdravlje pojedinca?**

To je jedna komplicirana stvar koja ima puno mistifikacija. Jedna od prvih je kada Svjetska zdravstvena organizacija kaže da je mentalno zdravlje zdravlje. Kao recimo zdravlje našeg pankreasa. Ali to nije isto, mi ne možemo reći da je mentalno zdravlje zdravlje i da se treba tretirati kao recimo visoki tlak, s tim što je oboljeli organ mozak.

Naravno, sve ovdje što mi sada razgovaramo proizlazi iz našeg mozga, ne iz pete ili lakta i taj mozak upravlja nekim procesima koji su fizičko-kemijski. Hoćemo li onda reći da je mozak recimo neki elektroprivredni sustav? Naravno da nećemo. Ako govorimo o mentalnom zdravlju kao psihološkom pojmu, onda je to nešto drugo. To su naša iskustva odrastanja i naravno relevantno je što se u kojem životnom razdoblju doživi. Znači, naš osobni život i neponovljivo iskustvo individue to je predmet psihologije. Nije mozak kao što se pogrešno pretpostavlja. Možda će sada netko biti ljut na mene, ali ja ću uzeti primjer **Gavrila Principa**. I povjesničari vode polemiku je li čovjek heroj ili terorist. Ali mi na mozgu Gavrila Principa nećemo naći ništa što će ga odrediti je li ovo ili ono. Ali kada pomislimo na stradale u ovim ubojstvima od prije nekoliko tjedana, mi jako vjerujemo da je nešto u mozgu i da će nama biti poznato što je bio pokretač, jer imamo ogromnu potrebu vjerovati da je to bilo predvidivo. Da ne govorimo o stradanjima u Potočarima ili Srebrenici. Čiji je to mozak bio? Što možemo reći o tom činu na razini mozga? Mislim da je traženje u pogrešnom žbunu. To su ozbiljne rasprave, ali i ozbiljne su i društvene implikacije toga.

► **Koje su to situacije, promjene u ponašanju kada bi škola ili roditelji trebali nešto poduzeti? Kada se pali crvena lampica?**

Da uprostimo stvar: to je kao da pitate kada je netko na putu da poludi. A to još nitko nije otkrio, jer onda bismo ljude mogli, prije nego što polude, uputiti u psihijatrijsku ustanovu. Svatko tko je završio na psihijatriji završio je tamo na kraju. U suštini, psihologija i psihijatrija uvijek reagiraju kada se nešto dogodi. Neko dijete se povuklo,

plačljivo je, znači nešto se događa zbog čega bi bilo poželjno saslušati ga. Možemo kazati da se provede društvena akcija i da 2.000 psihologa ide i pita svako dijete kako se osjeća. Nisam siguran da bi to bilo od koristi. Ali bi bilo poželjno kada neko dijete ima problem da postoji adresa gdje se može obratiti, da to netko primijeti, pita. To može biti nastavnik, učitelj koji ne treba biti u strahu ako čuje nešto od djeteta, a najbolje da ne čuje ništa jer iz dobre namjere može dospjeti u problem. Meni sada na pamet pada moja divna učiteljica koja je djecu koja nisu imala kupaone, a bio je to kraj 60-ih godina, vodila svojoj kući i kupala ih. Ta učiteljica danas bi zbog toga imala problem. To je sad pitanje za učitelje i nastavnike, kako reagirati, a da oni sami zbog toga kasnije nemaju problema. I vršnjaci da budu jedni drugima drugovi, a ne rivali. Da se jedni drugima mogu povjeriti, a da to ne osvane odmah na Instagramu.

Slušamo stručnjake koji govore o mozgu, ali taj

mozak nije prazan. Mi ga punimo onim što je

dio našeg životnog iskustva i onda taj mozak opa-

ljuje. Nije bilo stradanja u kojima su žrtve i akter

djeca, ali zato imamo dugu povijest nasilja. Pri-

sutno je to na svakom koraku. Čak i ovi događaji

kasnije kojima se slavi ovaj masovni zločin, odo-

bravanje pokazuju koliko je jaka sila prethodnog

iskustva toleriranja ili odobravanja zločina.

► Jesu li to djeca postala surovija?

Surovost je danas postala vrlina. To vidimo u svakoj tuči u rijaliti programu. To su heroji novog doba, poželjan model. E, toga se moramo otarasiti, a to nije tako jednostavno. Svi koji su pridonijeli da dođemo u ovakvu situaciju su napravili ogroman nacionalni, državni i društveni zločin. Nije to nastalo odjednom. Ima jedan oblik šizofrenije koji se naziva simpleks. To je oblik jednog ozbiljnog poremećaja. Kada tu osobu vidite u završnom obliku, zaprepastite se i pitajte se kada je to krenulo. Pa krenulo je kada je netko izgubio nekoliko prijatelja, kada se prestao družiti van kuće, pa kada su i malobrojni drugovi prestali dolaziti, kada je prestao izlaziti iz sobe, pa iz kreveta. I sve je to trajalo godinama. Tako ni mi nismo odjednom došli u ovo stanje u kome smo danas i ne možemo ga ukinuti dekretom.

► Čulo se posljednjih dana u emisijama kako već u vrtićima odgojiteljice imaju problema s roditeljima

kada ukazuju na određene probleme u ponašanju djece, da roditelji to ne žele prihvatiti. Mogu li se u tako ranom uzrastu prepoznati poteškoće u razvoju djece i treba li i kako intervenirati?

Ono što javnost sada zanima je mogu li se prepoznati poteškoće na osnovu kojih se može zaključiti da je netko potencijalno masovni ubojica. Toga nema. Ali naravno da se već u ranom uzrastu mogu prepoznati neki oblici poteškoća u razvoju. Postoji klasifikacija mentalnih poremećaja za bebe. Od pet mjeseci starosti već je psihijatrijski slučaj. Znači, može se identificirati neko odstupajuće, problematično ponašanje i u bebičjem uzrastu. Recimo, djeca koja su hiperaktivna kao bebe spavaju manje od odraslog čovjeka, a beba bi prirodno trebala spavati 20 sati dnevno. U vrtićkom uzrastu ti znaci su kada dijete ne umije koristiti toalet, ili nepravilno drži olovku, ne umije reproducirati likove, ima poteškoća u govoru ili razumijevanju. Na sve to treba obratiti pažnju i treba intervenirati. Može proći i bez neke intervencije. Ako dijete pati zato što tepa u govoru, zašto ga pustiti da pati zbog toga iako će vjerojatno i bez stručne pomoći uspjeti to prevladati. Ali treba potražiti pomoć logopeda.

► **Koliko je razdoblje adolescencije rizično? Izazov i za roditelje i adolescente?**

Adolescencija sama po sebi nije rizična, to je jedno normalno razvojno doba. Ali, kada postoji samo vanjski svijet za adolescente, a ne postoji dovoljna prisnost u okviru obitelji ili oslonac koji bi trebao tu biti, mogu nastati problemi. Prirodno je da adolescenti stvaraju svoje vršnjačke grupe koje u jednom momentu postaju taj neki moralni svjetionik u odnosu na obitelj, ali to je u normalnim okolnostima samo privremeno i vrlo kratko. Obitelj uvijek ostaje pozadinski oslonac i adolescent se prirodno uvijek vraća obitelji. Ako se nema kome vratiti, onda adolescent, i mi zajedno s njim, imamo problem. S druge strane, adolescenti sebe doživljavaju kao odrasle osobe, i nastoje to i potvrditi i tim svojim zatvorenim svijetom u koji nitko nema ulaz. Može to biti razumljivo i opravdano. Problem nastaje kada adolescenti imaju pristup društvenim mrežama, a nitko iz vana nema pristup ni uvid u te njihove kontakte i aktivnosti. To se može iskomplikirati, kao što znamo, kroz razne izazove i razne druge stvari koje mogu naškoditi mladim ljudima. Održati ravnotežu između potrebe adolescenta da imaju neku svoju slobodu i bliskosti koja ih čuva kao jedna, nevidljive podrške sa sviješću da se uvijek mogu vratiti, je nešto što je lakše reći nego učiniti.

► **I na kraju razgovora da se vratimo na školu Vladislav Ribnikar. Dosta je polemike bilo trebaju li se djeca iz škole Vladislav Ribnikar tako brzo vratiti u školu? Kakvo je Vaše mišljenje?**

Suglasan sam s mišljenjem Društva za dječju i adolescentsku psihijatriju koje je reklo da se djeca trebaju vratiti svojim aktivnostima. Postoje djeca koja imaju više kapaciteta da to prevladaju, nekoj djeci trebat će više vremena, ohrabrenja. Korisno bi bilo da se malo promijeni enterijer.

Susret gimnazijalaca iz Subotice i Osijeka

U okviru projekta prekogranične suradnje »Učimo zajedno za budućnost kakvu želimo« u posjetu Gimnaziji *Svetožar Marković* u Subotici ovoga tjedna boravili su učenici III. gimnazije Osijek. Subotički gimnazijalci, učenici hrvatskih odjela, već su ranije, krajem prošle godine, bili gosti u Osijeku.

Osim prezentacije o svojoj školi, Gimnaziji *Svetožar Marković* i aktivnostima tamošnjih hrvatskih odjela, subotički učenici priredili su Osječanima i predavanje o materijalnoj i nematerijalnoj kulturnoj baštini vojvođanskih Hrvata kao i prezentaciju istraživanja o medijskom izvještavanju o nacionalnim manjinama (Hrvatima i Mađarima) u Vojvodini. U svečanoj dvorani Gimnazije priredili su im i koncert, a nastupili su tamburaši, folklorišice, balerina **Ivona Stantić** i vokalni solist **Ivan Huska**. Gosti iz Osijeka obišli su centar grada i upoznali se s njegovom secesijskom arhitekturom te posjetili obližnji Palić.

Učenike su na početku programa pozdravili ravnatelji dviju gimnazija **Dušan Pavlović** i **Dražen Jakopović**, članica Izvršnog odbora HNV-a zadužena za obrazovanje **Nataša Stipančević**, profesorica matematike u subotičkoj gimnaziji **Jelena Piuković** i knjižničarka osječke gimnazije **Sanja Galić**.

Prekogranični projekt suradnje dviju gimnazija podržalo je Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Kako navodi Sanja Galić, usmjeren je na pomoć Hrvatima izvan Hrvatske, konkretno Hrvatima u Srbiji.

»Htjeli smo pokazati sunarodnjacima izvan domovine kako živimo i radimo, a sada smo došli vidjeti kako oni žive ovde u multikulturnoj sredini, kako drže do svojih običaja, jezika«, kaže Galić.

Nakon ovoga, planiran je i novi projekt suradnje. Realizaciju dijela projekta u Subotici pomogli su HNV, DSHV, pojedina privatna poduzeća te pojedinci.

D. B. P.

Završen projekt »Podrška mladima«

Hrvatsko prosvjetno društvo *Bela Gabrić* ovih je dana završilo još jedan projekt – Podrška mladima (srednjoškolcima i studentima) pripadnicima hrvatske zajednice u Srbiji koji je realiziran zahvaljujući Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Po riječima predsjednice Društva **Margarete Uršal**, kroz projektne aktivnosti osigurane su mjesečne karte za prosinac 2022. godine, te siječanj, veljaču, ožujak i travanj 2023. za srednjoškolce koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku u Gimnaziji, Medicinskoj i Politehničkoj školi. Od preostalog dijela sredstava osigurano je 47 jednokratnih materijalnih potpora/stipendija u iznosu od 6.000 dinara koje su dodijeljene studentima koji su Hrvati, aktivni u hrvatskoj zajednici, a studiraju u Srbiji. Ukupno je dodijeljeno 50 jednokratnih materijalnih potpora/stipendija i devet materijalnih potpora čiji su iznosi bili različiti, ovisno o potrebama. Ovaj

dodatni pothvat realiziran je zahvaljujući financijskoj potpori tri institucije koje su podržale ovaj projekt: NIU *Hrvatska riječ*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatsko nacionalno vijeće.

DSHV: EP pozitivno cijeni političku participaciju Hrvata u vlasti u Srbiji

Komitet za vanjske poslove Europskoga parlamenta usvojio je 10. svibnja Rezoluciju o izvješću Komisije o Srbiji za 2022. godinu. Parlament u ovom dokumentu, među ostalim, pozdravlja »veću zastupljenost nacionalnih manjina u novom parlamentu (Republike Srbije); pozdravlja imenovanje ministara koji pripadaju nacionalnim manjinama i održavanje redovnih izbora za nacionalna vijeća nacionalnih manjina u studenome 2022.«. Također, pozdravlja se i »nedavni napredak u bilateralnim odnosima Srbije i Hrvatske te imenovanje ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog iz hrvatske manjine«.

Osvrćući se na navedene dijelove Rezolucije, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini u svojem priopćenju ističe kako je prepoznavanje doprinosa te stranke demokratskim procesima u Srbiji te obnovi regionalne suradnje »priznanje koje je jednako značajno kako za Vladu Republike Srbije, čiji je član predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**, tako i za cjelinu hrvatskoga naroda u ovoj državi«.

»Kao takvo, ono može poslužiti za nadogradnju politike poticanja nacionalnomanjinskih doprinosa srbijanskom društvu, u specifičnim kontekstima u kojima Hrvati već duže vrijeme doznaju svoje političke potrebe«, navodi se u priopćenju.

DSHV naglašava kako Rezolucija sadrži i brojne druge opaske, ocjene i prijedloge iz različitih područja društvenog života koji se tiču statusa Srbije kao zemlje kandidata za članstvo u Uniji.

»Oni se moraju pozorno i odgovorno primiti k znanju i politički procesuirati, u čemu će DSHV, kao i do sada, u suradnji s partnerima u vlasti, u omjeru svoje političke participacije u istoj, dati svoj prinos. Tako ćemo nastaviti pružati djelatnu podršku ključnom vanjskopolitičkom cilju Republike Srbije – članstvu u Europskoj uniji«, zaključuje se u priopćenju.

H. R.

IPA Program Hrvatska – Srbija

Interreg VI-A IPA Program Hrvatska – Srbija, u okviru Europske teritorijalne suradnje, objavio je 1. Poziv na dostavu projektnih prijedloga.

EU sredstva 1. Poziva na dostavu projektnih prijedloga iznose 17.400.751,50 eura.

Svi potencijalni prijavitelji mogu predati svoje prijave putem Zajedničkog elektroničkog sustava za praćenje (Jems) do 4. rujna 2023., do 15 sati.

Poziv je usmjeren na sva četiri prioriteta i pet specifičnih ciljeva Programa. Potencijalni prijavitelji pozivaju se dosta-

viti prekogranične projektne prijedloge i aktivno doprinijeti gospodarskom rastu Programskog područja.

Upravljačko tijelo i Zajedničko tajništvo u suradnji s Nacionalnim tijelima Programa organizirat će četiri Informativna dana kako bi pružili detaljne informacije i praktične savjete za pripremu i podnošenje prijava u okviru 1. Poziva na dostavu projektnih prijedloga. Pozivaju se svi zainteresirani potencijalni prijavitelji da prijave svoje sudjelovanje na informativnim danima uz napomenu da je sudjelovanje ograničeno na 3 osobe iz iste ustanove.

.....

Obilježen dan Majske skupštine

Svečanom akademijom, održanom 15. svibnja u Pokrajinskoj vladi u Novom Sadu, obilježena je 175. godišnjica Majske skupštine. Među ostalim, događaju su nazočili i zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**, specijalna savjetnica predsjednika Pokrajinske vlade za obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina **Ljiljana Dulić**, pomoćnik pokrajinskog tajnika za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo **Mladen Petreš** i vijećnik HNV-a **Darko Mendan**.

»S punim pravom možemo reći kako Vojvodina danas jest – a to će i ostati – mjesto u kojem, u međusobnom skladu, razumijevanju i uvažavanju, žive ravnopravni ljudi i ravnopravni srpski narod i nacionalne manjine. Vojvodina će uvijek biti mjesto u kojem je svaki nacionalni, kulturni ili bilo koji drugi identitet jednako važan, jednako poštovan i snažno njegovan i u kojem svaki od njih dodaje svoju nijansu ljepote njezinom licu i pridonosi njezinoj prepoznatljivosti. I ljepoti lica i prepoznatljivosti Srbije u cjelini«, rekao je, među ostalim, predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović**.

Tradicionalno, toga dana dodijeljena su pokrajinska priznanja u području znanosti **Milutin Milanković** i umjetnosti **Pavle Jovanović**.

H. R.

Uskrsni koncert

Pola stoljeća pod šatorom Božjim

U subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske 12. svibnja održan je uskrsni koncert Katedralnog zbora **Albe Vidaković**, kojim je zbor započeo obilježavanje proslave 50 godina rada i djelovanja. Od samih početaka, u jesen 1973. godine, zbor je ostao vjeran glazbenom apostolatu kao liturgijski i koncertni zbor. Kao koncertni zbor i ovoga puta je pokazao da i duhovna glazba ima svoju publiku, a to potvrđuje podatak da je katedrala bila ispunjena do posljednjeg mjesta.

Koncert je nazvan po skladbi *Ecce tabernaculum* koja je premijerno izvedena, a djelo je mladog i nadarenog autora prof. **Bele Anišića**. Skladba je pisana namjenski za ovaj koncert i jubilej – 250 godina početka gradnje subotičke prvostolnice, a glavna misao u tekstu je »Evo šatora Božjeg s ljudima«. Uz spomenute jubileje, ovim koncertom se spomenulo i 150. obljetnice rođenja biskupa **Lajče Budanovića**.

Svečanost staroga i novoga

Uskrsni koncert osmislila je i pokrenula s. **Mirjam Pandžić** još 1991. godine, a ove je održan 32. puta.

»Konceptija koncerta je bila i ostala duhovna glazba s naglaskom na djela domaćih skladatelja: **Albe Vidakovića**, **Milana Asića**, **Josipa Andrića** i dr., ali i svjetskih skladatelja sakralne glazbe. Posljednjih godina na uskrsnim koncertima Katedralnog zbora **Albe Vidaković** sudjeluje i više gostiju umjetnika izводеći zahtjevnija djela sakralne literature poput duhovnih koncerata i kantata svjetskih i domaćih skladatelja, te prigodno pisanih skladbi posvećenih ovome zboru«, ističe sadašnji dirigent i zborovođa mo. **Miroslav Stantić**.

Tako su se na programu našla djela **Albe Vidakovića** – stavci dvaju misnih ordinarija iz *Misse Simplex*: *Kyrie* i *Gloria* posvećene biskupu Lajči Budanoviću (1946.) te *Vjeruju* iz *Treće staroslavenske mise* (*Istarske mise*) iz 1953. godine koja je, kako ističu muzikolozi, najoriginalnije i najbolje Vidakovićevo uglazbljenje misnoga teksta; **Jacoba Leha** – *Intonuit de coelo* i **Guida von Pogatschnigga** – *Cantate Domino* skladbe izričito liturgijskoga karaktera, a na programu se našla i *Toccata* u g

molu (za orgulje) **Franje Dugana**, koja se smatra jednom od njegovih najpoznatijih skladbi za orgulje. Središnji dio koncerta činio je hvalospjev *Magnificat* **Francesca Durantea**, koji se sastoji od šest stavaka, a napisan je za soliste, zbor, gudački orkestar i orgulje. Uz spomenute skladbe tu je i nositeljica koncerta *Ecce tabernaculum* i također nova skladbe *Benedicite Domino* kojom je koncert i počeo, a koje potpisuje spomenuti **Bela Anišić**. *Benedicite Domino* pisana je u povodu uvođenja u službu beogradskoga nadbiskupa **Lászlóa Németa** u prosincu prošle godine. Ovim dvjema skladbama posebni svečani ugođaj daju trube i timpani koji s orguljama i gudačima te zborom u dijalogu grade jedinstvenu cjelinu. Ugođaju i svečanosti je svakako pridonio i vizualni svjetlosni efekt koji je subotičku katedralu učinio nesvakidašnjim koncertnim prostorom.

Pjevana molitva

Na koncertu su uz slavljenički Katedralni zbor nastupili i *Collegium Musicum Catholicum*, **Pamela Kiš Ignjatov** – sopranistica, **Vera Zečević** – mezzosopranistica, mr. **Kornelije Vizin** – orgulje, Zborski kvartet: **Nataša Kostadinović**, **Emina Tikvicki**, **Bela Anišić** i **Dragan Muharem**, Komorni orkestar Subotičke filharmonije – koncertmajstor **Zsiga Pál** i Dječji katedralni zbor *Zlatni*

klasovi. Orkestrom i ujedinjenim zborovima je dirigirao, te ih i pripremio Miroslav Stantić, koji za naš tjednik kaže: »Dostojanstvenost i svečanost su prve riječi koje mogu reći poslije ovoga koncerta. Ambijent katedrale, glazba, zborovi, filharmoničari i solisti pridonijeli su tomu. Gledajući sada kada je sve iza nas, mogu reći da sam prezadovoljan izvedbama, glazbenom razinom i da je Katedralni zbor s gostima opet dokazao svoje umjetničke i glazbene kvalitete. Zainteresiranost i brojnost publike koja je ispunila baziliku potvrđuje da je naš glazbeni apostolat nešto što plijeni pozornost. Raduje me i veseli da je sve bilo na visokom umjetničkom nivou, a opet ne odstupajući od molitvenog pristupa skladbama. To je čar izvedbi naših zborova: pjevana molitva.«

Po riječima Stantića, nadahnuće za novu skladbu došlo je sa svoda katedrale gdje piše *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus*, što znači »Evo šatora Božjeg s ljudima«.

»Ideju sam prenio Beli i rekao mu da bi bilo dobro da to imamo uglazbljeno za ovaj koncert, ali da bude pisano u duhu vremena kada je građena katedrala. Tako je i učinio. Skladba je napisana u klasičarskim okvirima za mješoviti zbor i simfonijski orkestar, a posebnu svježinu skladbi daje dječji dvoglasni zbor. Mislim da je skladba na koncertu izvedena svečano i snažno što je publika potvrdila dugotrajnim pljeskom«, ističe Stantić i nagovještava kako sa zborom ima puno planova.

Uz redovite obveze u planu su, kako je istaknuo, i koncerti, posjet Mostaru u sklopu *Dužijance*, te u rujnu gostovanje u Šibeniku o jubileju – 725 godina šibenske biskupije.

Održavanje ovoga koncerta podržali su Subotička biskupija i Hrvatsko nacionalno vijeće, te su se na početku koncerta nazočnima, kao i izvođačima, obratili katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

Na koncertu su nazočili predstavnici Subotičke biskupije, privremeni dijecezanski upravitelj mons. **Ferenc Fazekas** te svećenici, predstavnici Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, predstavnici pokrajinskih i gradskih vlasti, hrvatskih institucija u Srbiji te Glazbene škole u Subotici.

Ž. V.

Život u naseljima gdje žive Hrvati (XIV.)

Novi Slankamen – potencijala ima, nedostaje poticaja

Što se tiče mladih, veliki broj njih je napustio selo, ali ono što daje nadu je da posljednjih godina dolaze iz većih gradova i kupuju nekretnine, kaže predsjednik Mjesne zajednice Boris Drača

Novi Slankamen smješten je u sjeveroistočnom dijelu Općine Indija. Kroz njega prolazi regionalna cesta koja od Dunava, odnosno Starog Slankamena, vodi prema Indiji i dalje ka Rumi. Prema službenom popisu iz 1991. u Novom Slankamenu je živjelo 65,6 posto Hrvata, a u Starom Slankamenu 38,78 posto. Devedestih godina znatan broj Hrvata se odselio iz tog mjesta i doselio se veliki broj srpskog stanovništva. U Novom Slankamenu prema popisu iz 2011. godine ima manje od 3.000 stanovnika. U Starom i Novom Slankamenu je ukupno oko 500 župljana.

Do pred kraj XVIII. stoljeća naselje Novi Slankamen nije postojalo. Do 1783. godine postojalo je samo naselje Slankamen i taj naziv se odnosio na današnji Stari Slankamen. U vrijeme vladavine cara **Josipa II.** na samo 3 kilometra jugozapadno od postojećeg Slankamena počelo je naseljavanje Hrvata iz Dalmacije i Like, a zatim su se

doselili Nijemci i Slovaci. Novoosnovano naselje dobiva naziv Novi Slankamen.

»U prošloj godini u Novom Slankamenu je bilo osam krštenja, sprovoda je bilo 19 i dva vjenčanja. Kada sam prije 17 godina došao u Novi Slankamen, bilo je 180 kuća katoličkih obitelji. Danas ih je 110. Što se tiče djece koja pohađaju vjeronauk, njih je 12, a nekada ih je bilo 20. Perspektivu vidim u mladima. U župi je 12 mladih obitelji koji imaju malu djecu i to vidim kao jedinu nadu«, kaže župnik **Berislav Petrović.**

U iščekivanju kanalizacije

Kada su u pitanju životni uvjeti, posljednjih godina rekonstruirana je cestovna infrastruktura i preostalo je da se uradi još nekoliko ulica u selu. U mjestu postoji mjesni ured, pošta, osnovna škola za učenike od prvog do osmog

razreda, predškolska ustanova, poljoprivredna ljekarna, trgovine, Dom kulture, kafići. U centru sela nalaze se dvije crkve, srpska pravoslavna svetog Preobraženja i rimokatolička crkva svetog Mihaela Arhanđela.

»Dom kulture koristi KUD *Dr. Đorđe Natošević*. Planiramo ga obnoviti, prvo krovište, a zatim ga urediti i učiniti dostupnim svim mještanima. Također, u selu imamo nogometno igralište. Planiramo na njemu zamijeniti panelne ograde i postaviti reflektore. Ono što nam nedostaje je kanalizacija. To je velika investicija o kojoj se godinama priča, ali čekamo da se steknu financijski uvjeti za te poslove. Trenutačno redovito čistimo postojeće kanale kako bismo izbjegli izlivanje vode u vrijeme obilnih padalina. Što se tiče mladih, veliki broj njih je napustio selo, ali ono što daje nadu je da posljednjih godina dolaze iz većih gradova i kupuju nekretnine. Njihova cijena, kao i cijena zemlje, je sada dvostruko veća nego što je bila prije nekoliko godina. Unatrag nekoliko godina prodano je više od 80 nekretnina u Starom i Novom Slankamenu. Selo je živulo i to nam daje nadu«, kaže predsjednik Mjesne zajednice **Boris Drača**.

Udruga neaktivna deset godina

Do prije 10 godina u Novom Slankamenu je bila aktivno HKPD *Stjepan Radić*, najstarija hrvatska udruga u Vojvodini. Udruga je osnovana 1902. godine, a Hrvatski dom ove udruge danas je jedini podsjetnik na dugu tradiciju organiziranja hrvatskog stanovništva.

»Društvo nije aktivno posljednjih 10 godina. Sada dom iznajmljujemo lovcima kada je lovačka *šakaljada*, te mje-

ili nemaju vremena, ili ne žele učiniti da se nešto pokrene, a jedan čovjek ne može tu puno uraditi. Imali smo nekoliko pokušaja da se udruga ponovno pokrene, ali se nažalost nije nastavilo. Problem je i što nam je državnom revizijom dom oduzet. Dobili smo ponudu od lokalne samouprave da nam bude ustupljen na korištenje na 99 godina, ali mi na to nismo pristali i predali smo spise odvjetniku. Ono

Osnovna škola *Đorđe Natošević*

što mogu istaći da je dobro za nas i što nam daje nadu jest dobra komunikacija s predsjednikom DSHV-a **Tomislavom Žigmanovim** i s predsjednicom HNV-a **Jasnom Vojnić**. Prošle godine smo poslije nekoliko godina pauze na našem kirbaju imali predstavnike HNV-a i DSHV-a, što nas je dodatno ohrabrilo. Što se tiče suživota, Slankamen je malo selo gdje se svi međusobno poznajemo. U odnosu na prošlo vrijeme situacija se popravila, živimo svi zajedno i dobro se slažemo«, kaže **Darko Peka**.

»Pomažem i radim u crkvi i ona nam je jedino mjesto okupljanja. Što se tiče uvjeta života u selu, osobno mislim da je najveći problem što Slankamen nema status pravne osobe i nema svoj žiro račun. Kada bi netko od donatora htio uplatiti novac, ne može to učiniti jer selo nema žiro račun. Što se tiče komunalnih uvjeta, prijeko nam je potrebna kanalizacija ali je to velika investicija i vjerojatno ćemo dugo čekati da se ona uradi«, kaže **Nikola Šutija**.

»Ono što bi meni kao poljoprivredniku trebalo i o čemu razmišljam su paneli za proizvodnju struje. Mislim da bi nam tako bio jeftiniji život budući da su energenti poskupjeli. Ali to su za sada samo razmišljanja«, kaže poljoprivrednik **Andrija Milošević**.

»Mala smo zajednica. Mislim da nam fali snaga da se pokrenemo. Potencijala ima, ali nam fali poticaj, kako u crkvi tako i u našoj udruzi. Još nas ima i onih koji su nekada bili aktivni u Društvu, ali i mlađih koji bi mogli nešto učiniti. Usprkos svemu, trudimo se očuvati naš identitet i tradiciju«, kaže Miroslav Peka.

S. D.

Hrvatski dom

štanima za razne proslave. Mladi se uglavnom okupljaju u kafićima, a što se tiče našeg doma posljednje okupljanje je bilo na tribini DSHV-a ove godine. Nažalost, kako je rekao mitrovački župnik, Slankamen je stup slave koje više nema. Mislim da nam treba dodatni poticaj, netko mlad koji bi potaknuo mlade da se više angažiraju i motiviraju. Vjerujem da je kod starijih došlo do zasićenja, a mladi ili se boje

XIX. susreti KUD-ova koji nose ime *Matija Gubec*

U znaku jubileja

Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta organizirali su program u povodu *Noći muzeja*, koji je održan 13. svibnja. U okviru programa održani su XIX. susreti KUD-ova koji nose ime **Matije Gupca**, a u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame u Donjem Tavankutu otvorena je izložba fotografija **Petra Dešića** »Fotografijom kroz povijest«.

Folklorni nastup KUD-ova koji nose ime Matije Gupca održan je u tavankutskom Domu kulture. Nastupili su: KPD *Matija Gubec* Bakovići – Fojnica, BiH, FA *Matija Gubec* Karlovac, Hrvatska, KUD *Matija Gubec* Sotin, Hrvatska, KUD *Matija Gubec* Donji Miholjec, Hrvatska, KUD *Matija Gubec* Slavonski Kobaš, Hrvatska, KUD *Matija Gubec* Ilača, Hrvatska, HKPD *Matija Gubec* Ruma, Srbija i domaćini HKPD *Matija Gubec* iz Donjeg Tavankuta.

Ovogodišnji susreti KUD-ova koji nose ime Matije Gupca organizirani su uz obilježavanje dva jubileja: 450 godina od Seljačke bune i 20 godina od prvih susreta.

Inicijativa za institucionalnu podršku

Na početku ovog susreta održan je sastanak predstavnika KUD-ova, gostiju i domaćina, koji nose ime Matije Gupca.

»Na sastanku smo otvorili i neka pitanja imajući u vidu našu dugogodišnju suradnju i kandidirali jednu inicijativu

da pokušamo zatražiti ponovno pokroviteljstvo od strane visokih hrvatskih institucija. Proteklo je 20 godina od prvog susreta. Taj prvi susret je održan u Zagrebu u dvorani *Vatroslav Lisinski* 2003. godine, a sutradan se program nastavio u Gornjoj Stubici. Susret je održan pod pokroviteljstvom tadašnjeg predsjednika Hrvatskog sabora **Zlatka Tomčića**. Ovo su sada u Tavankutu 19. susreti, jer zbog pandemije jedne godine susreti nisu organizirani, ali evo već je 20 godina od prvih susreta kud-ova koji nose naziv *Matija Gubec*«, kaže predsjednik tavankutskog HKPD-a *Matija Gubec* **Ladislav Suknović** i naglašava kako ovi susreti koji traju već dva desetljeća otvaraju i druge perspektive, a ne samo folklorni segment.

»Mislim da je sazrelo vrijeme da naše susretanje pokušamo formalizirati, odnosno podići na jednu višu razinu na način da pokušamo zatražiti ponovno pokroviteljstvo od strane visokih hrvatskih institucija, imajući u vidu da ovi susreti imaju velik značaj ne samo za taj kulturno-folklorni segment nego i za segment suradnje između triju država u okruženju. Dakle, to su Hrvatska, Srbija te Bosna i Hercegovina, odakle na naše susrete dolaze predstavnici i kud-ovi svih udruga koje nose naziv *Matija Gubec*. Moram napomenuti da je iz ove naše suradnje proistekla i suradnja osnovnih škola tako da je od 2008. godine započeta suradnja tavankutske Osnovne škole *Matija Gubec* i istoimene škole u Gornjoj Stubici. Dvije godine kasnije je posađen klon *Gupčeve lipe*, dakle lipe

iz Gornje Stubice koja je stara preko 400 godina, upravo u Tavankutu u atriju Osnovne škole. Ovi susreti imaju svoje uporište još iz davne 1968. godine kada je počela ta inicijativa za susret kud-ova koji nose ime *Matija Gubec*. Naša udruga je te godine gostovala u Gornjoj Stubici kod istoimenog kud-a, a ta ideja se prožimala sve do 2003., kada je realizirana. Ta priča se razvija više od onoga kako je u početnim okvirima zamišljena. To isto govori o ozbiljnoj suradnji, odnosno ozbiljnim okvirima i na tim osnovama ćemo pokušati u narednom razdoblju raditi kako bismo izgradili ozbiljniju institucionalnu povezanost i podršku od strane institucija. Inicijativu ćemo zajednički potpisati i uputiti spram hrvatskih institucija. Dakle, pokušat ćemo ove naše susrete vratiti na tu prvotnu dimenziju koja je bila podržana ne samo od Hrvatskog sabora nego i od Ministarstva kulture Hrvatske», rekao je Suknović.

O ovome susretu razgovarali smo i s **Ivanom Petričevićem**, predsjednikom KUD-a *Matija Gubec* iz Ilače.

»Redovito sudjelujemo na susretima, prošle godine u Miholjcu nismo sudjelovali kao društvo, ali smo bili tamo kao predstavnici, a bili smo i domaćini ovih susreta u dva navrata. Ti susreti za nas imaju veliki značaj iz razloga što produbljujemo naše odnose s drugim udrugama, surađujemo i razmjenjujemo naša iskustva u radu, kao i neke muke i brige. Danas su na sastanku predstavnika udruga iznesene nove ideje i stavovi kako bi se ti susreti podigli na višu razinu povezivanjem s institucijama kulture u Hrvatskoj. Naša udruga iz Ilače, kao i predstavnici drugih udruga, složili smo se u svezi te inicijative. Ova manifestacija je važna i za opstanak kulture ovdašnjih Hrvata u Srbiji. Sljedeće godine bit ćemo domaćini ovih susreta, preostaje nam sada organizacijski dio, a kao i uvijek, tu svi sudionici daju svoj doprinos kako bi ti susreti prošli u ozračju lijepog druženja i prezentacije tradicionalne kulture Hrvata«, kaže Petričević.

Priča kroz objektiv fotoaparata

Na otvorenju izložbe Petra Dešića »Fotografijom kroz povijest« o radu autora je govorio Ladislav Suknović, a izložbu je otvorio snimatelj i fotograf **Zvonimir Sudarević**. Petar Dešić svojim fotografijama oživljava stare, gotovo zaboravljene običaje brojnih manjinskih zajednica, među kojima su i bunjevački Hrvati. Na izloženim fotografijama oživjeli su i način nekadašnjeg branja kukuruza, brijanja, te dijelovi svakodnevnog života i rada na tavankutskim salašima.

»Koračajući putem svoje vizije stigao je Petar u prohladnu zimu 2017. u Tavankut, tek s jednostavnim obrazloženjem svoje želje za vizualizacijom naših aktivnosti, narodne nošnje i bogatog kulturnog i arhitektonskog naslijeđa. Tek jednim klikom obasjanim svjetlošću koja

prodire kroz živote i duše njegovih aktera, Petar bilježi najdublje ljudske emocije, potrebe, nadanja, poglede, najdublju boru na licu, posljednji crijep na oronulom krovu nekadašnjeg obiteljskog doma, težak korak ostarjele osobe, ali i lahor mladalačkog poleta i osmijeha na rumenim obrazima«, rekao je među ostalim Ladislav Suknović, dok je Zvonimir Sudarević naglasio kako su fotografije slikane u vremenu sadašnjem, ali to su slike onoga što nestaje, što se gubi iz sjećanja u ovom ubrzanom svijetu.

»Ova izložba vraća nas u vrijeme koje nam se gledajući ove slike čini ljepšim, spokojnijim, ali bismo li se vratili u njega?«

Petar Dešić kaže da je prve fotografije u Tavankutu napravio za blagdan svetog Ivana Cvitnjaka, lipnja 2018. godine, a nastavljena je uspješna suradnja s HKPD-om *Matija Gubec* sljedećih pet godina.

»Ove izložene fotografije su nastale u Tavankutu za vrijeme mojih 13 dolazaka ovdje, a svaki je bio prilika za neke nove teme za fotografiranje. Na izloženim fotografijama su žene i muškarci, djeca i te fotografije prikazuju nekadašnji život bunjevačkih Hrvata u Tavankutu, dakle ciljana je tema. Želja mi je bila vratiti vrijeme putem ovih fotografija koje bilježe entuzijazam ljudi koji prikazuju nekadašnje običaje. Dakle, to prošlo vrijeme putem narodnih nošnji i običaja. Primjerice: pečenje kruha na tradicionalni način. Izloženo je ovdje na izložbi 25 fotografija od brojnih. Ovom izložbom projekt nije završen. Još planiram fotografirati *Dužijancu* i slavljenje *Dova*, svetkovinu Duhova, a nedostaju mi i teme u vrijeme zime kad padne snijeg u Tavankutu. Znači, još ću fotografirati u Tavankutu. I onda će biti dovoljno fotografskih tema za jednu fotomonografiju«, kaže Petar Dešić.

Stanovnik Tavankuta **Dezső Halász** rekao je kako često prolazi pored izložbene Galerije i uvijek svrati da vidi što ima novoga.

»Redovito pogledam svaku izložbu. Zainteresiran sam za kulturne manifestacije koje se održavaju u Tavankutu, one su značajne za naše naselje.«

Zvonko Sarić

Novi zvonik u svojoj staroj službi

»Kad u svom svakodnevnom životu čujemo zvona, sjetimo se da smo jedna obitelj i da nas njihova zvonjava poziva na okupljanje i očitovanje našeg jedinstva u Kristu«

Nedjelja, 14. svibnja 2023. godine – datum je koji će biti upamćen i zabilježen u povijesti Čikerije, pograničnog zaseoka smještenog između Mirgeša i Tavankuta. To je dan kada je obavljen blagoslov obnovljenog čikerijanskog zvon(ik)a, koji će nakon tri desetljeća »šutnje« nastaviti svoje nekadašnje »službe« – pozivati na molitvu kao i rastjerivati ledonosne oblake i time zaštititi usjeve tamošnjih mještana kao i onih koji su za njega vezani putem svojih predaka.

Simbol Čikerije

Zvono podignuto davne 1934. godine, koje je više od pola stoljeća rastjerivalo ledonosne oblake i Čikerijanci ma zvonilo svakoga dana ujutro, u podne i navečer, u posljednjih oko 30 godina, zbog svoje dotrajalosti, nije bilo u funkciji. Ideja za njegovom obnovom potekla je od mještanina **Mirka Tumbasa**, a podržao ju je i inicijativu za njezinu realizaciju preuzeo župni vikar župe sv. Jurja u Subotici, vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov**, rođeni Tavankućanin. Iz dvorišta jednog napuštenog salaša zvonik je preseljen naspram čikerijanskog križa, na dio placa koji su tavankutskoj župi darovale sestre **Snežana i Spomenka Hegediš** iz Tavankuta.

Blagoslov je uz tavankutskog i malobosanskog župnika **Marjana Vukova** i **Dragana Muharema** predvodio vlč. Vojnić Mijatov, koji je podsjetio da je vjernički puk na Čikeriji, koji je nekad bio daleko brojniji, 1886. godine podigao zavjetni križ, a 1934. zvonik, prije svega da ih Bog zaštiti od tuče i svega što je prijetilo njihovim usjevima.

»Tadašnji tavankutski župnik **Antun Berger** je u Mariboru kupio zvono i donio ga na Čikeriju. Vjernici su zahvaljujući svojoj snažnoj vjeri podigli zvonik koji ih je, uz određene molitve, svojom zvonjavom dugi niz godina čuvao od tuče. Prošle godine, na uzvišenje Svetoga križa, 14. rujna, kada je proštenje u Mirgešu, počeli smo s radovima, skinuli smo zvono sa starog postolja, koje smo srušili i tada je krenuo pothvat s traženjem placa te materijala za izgradnju novog zvonika.«

On ujedno ističe kako se za ovo zvono može reći da je simbol Čikerije, jer »ljudi kad dolaze ovdje vjerojatno prvo pitaju gdje je čikerijansko zvono i po njemu je Čikerija itekako poznata«.

Vlč. Vojnić Mijatov je prigodom blagoslova među ostalim rekao da su zvona na neki način povezana sa životom naroda Božjeg.

»Njihova zvonjava označava vrijeme molitve, skuplja puk na obavljanje liturgijskih čina. Vjernike upozorava na značajnije događaje koji pogađaju radošću ili bolom ovu crkvenu zajednicu ili pojedine vjernike. Kad u svom svakodnevnom životu čujemo zvona, sjetimo se da smo jedna obitelj i da nas njihova zvonjava poziva na okupljanje i očitovanje našeg jedinstva u Kristu«, rekao je vlč. Vojnić koji se ujedno zahvalio svima koji su pomogli u njegovoj obnovi i postavljanju, a posebno obitelji Hegediš.

Hvala inicijatorima, organizatorima i dobročiniteljima

Nakon čina blagoslova, župnik župe Presvetog Srca Isusovog u Tavankutu Marjan Vukov zahvalio se Gospodinu na ovoj prigodi, brojnim donatorima i dobrotvorima,

koji su svojim darovima, a nadasve vremenom, trudom i radom pridonijeli da se dođe do ovoga dana.

»Neću nijedno ime spominjati jer bih možda nekog izostavio, osim svoga kolege Tomislava koji je puno vremena utrošio tražeći brojne pojedince, ne samo s teritorija naše župne zajednice već nalazeći i profesionalce iz drugih župa. Prema vama koji ste pomogli vjerujem da će Gospodin biti dobronamjeran i da će vas sve nagraditi svojim blagoslovom, što mi i molimo«, poručio je vlč. Vukov.

Crvenu vrpcu, kao znak početka rada čikerijanskog zvona, prerezali su najstariji i najmlađi Čikerijanac – **Jakov i Nikola Tumbas**.

Jakov Tumbas, rođen tri godine nakon podizanja ovog zvona (1937.), odrastao je uz njega i više puta svjedočio ispunjenju njegove osnovne uloge.

»Zvonilo je svaki dan ujutro u 5 sati, u podne i uveče u 8, zvonilo se i kad ide oblak koji je nosio led, a oglašavalo se i kad kogod umre i to drukčije kad je žena jel čovik. **Vranje Orčić** je dugo bio zvonar i naposlitku je bio zvonar njegov brat **Lazo**. Kad je dolazio gradonosni oblak i kad se krenilo zvoniti, on se počeo razilaziti. Rođen sam na Čikeriji, tu ću i ostati, i drago mi što je staro zvono obnovljeno.«

Ovom je događaju među ostalima prisustvovao i predsjednik DSHV-a te ministar u Vladi Srbije, a također i podrijetlom Čikerijanac **Tomislav Žigmanov** koji je za ovu akciju rekao da je hvalevrijedna te da pokazuje kako je ljudima stalo da se naslijeđe koje baštine, u ovom slučaju zvono na Čikeriji, sačuva, obnovi.

»Ne samo da bude podsjetnik na ono što je ranije bilo, jer je ono okupljalo, podsjećalo, pozivalo ljude, već treba naglasiti da je ono jedno od najpoznatijih zvona koje je raspršivalo ledonosne oblake, koje je bilo zaštita za ovo područje. U tom smislu svaka pohvala svakom tko je pridonio, od obitelji Hegediš koja je darovala dio svoje zemlje, preko obitelji **Petrekanić** koja je dala bagremova

stabla za kosnike, do onih koji su obnovili samo zvono, radili na njegovom postavljanju, obitelji Tumbas i naravno svima koji su financijski poduprli sve to, na čelu s organizatorom i realizatorom vlč. Tomislavom Vojnićem. Mislim da se stalost ovdašnjeg vjerujućeg hrvatskog puka na najbolji način potvrđuje kada je u pitanju vlastito kulturno naslijeđe, da se svojim naporima, odricanjem, angažmanom sačuva i stavi u funkciju u jednom novom ambijentu«, istaknuo je Žigmanov.

Sv. Leopold Mandić – pedagog ljudske duše

Blagoslovu zvon(ik)a prethodila je sv. misa kod čikerijanskog križa u povodu spomendana sv. **Leopolda Bogdana Mandića** kad mještani proslavljaju proštenje. Nju je predvodio župnik u Maloj Bosni vlč. Dragan Muharem, koji je u svojoj homiliji izdvojio drugo čitanje gdje sv. Petar kaže »Krist neka bude svet u vašim srcima«, te istaknuo važnost sv. Leopolda.

»Ovih dana svi smo mislimo u ovim događajima koji su zadesili našu zemlju – nasilje, tragedija, mnogi se pitaju o uzrocima i kako to možda ubuduće spriječiti. I onda mi je pala na pamet ova Petrova rečenica. Ako Krist nije svet u našim srcima, još jednostavnije rečeno – ako nam više ništa nije sveto; ni Bog, ni roditelj, ni nastavnik, ni drugi čovjek, ni tuđi život, onda je ova zemlja postala opasno mjesto po život. Zato nam, uz

sve ono što učimo u školi, radimo, intelektualno napredujemo, treba odgoj savjesti, odgoj za svetost, odgoj za strahopoštovanje. Ako kod djece ne razvijamo te osjećaje, onda je sve uzalud. Imat će veliko znanje, ali iščašen duh. A kad imaš znanje, a neizgrađenu dušu, to postaje oružje. Sad dolazimo do onoga koga danas slavimo, našega sveca sv. Leopolda Bogdana Mandića. Imamo mnoštvo pedagoga, ali treba nam pedagog ljudske duše, onaj koji zna odgojiti ljudsku dušu, kako je to znao sv. Leopold. Cijeli život je sjedio u ispovjedaonici, primao grješnike i ozdravljao im dušu. Nije činio čudesa kao neki drugi sveci, on je činio čudesa tako što je ozdravljao ljudske duše, vraćao im izgubljeno strahopoštovanje prema Bogu. Činio je upravo ono što sv. Petar kaže 'Krist neka bude svet u vašim srcima', a odgoj ljudske savjesti od malih nogu upravo ovih dana vidimo koliko nam je potreban.«

Unatoč kiši, svetoj misi i blagoslovu prisustvovao je veliki broj vjernika – najvećim dijelom Čikerijanaca i onih čiji preci potječu iz »našeg malog mista«.

I. P. S.

Naši gospodarstvenici (CXLV.)

Zanatlija bez kojeg se ne može

»Najljepša mi je nagrada kad pokažem u zrcalu frizuru mušteriji i on se nasmije i onda znam da je šišanje uspjelo po njegovoj želji. A znam i često reći: 'Gospodine nemojte me hvaliti. Kad vidim da ste Vi sljedeći put došli u moju radnju, to znači da ste zadovoljni sa mnom i mojim radom'«, kaže Josip Čakić

Frizersko zanimanje ima tradiciju dugu više tisuća godina. Poznato je da su **Homer** i **Aristofan** u svojim spisima navodili kako postoje ljudi čiji je posao oblikovanje kose drugih.

Zanatlom muškog frizera **Josip Čakić** se bavi već više od četrdeset godina. Nakon zaposlenja u subotičkom frizerskom poduzeću **Lazar Nešić** samostalno je počeo raditi 1982. godine, a kao poduzetnik otvara 1983. godine samostalnu zanatsku radnju, vlastiti frizerski salon **Apolon** za muškarce, koji se nalazi u centru Subotice u Strossmayerovoj ulici. Interesantan je podatak kako je prvi frizerski salon na istoj adresi otvoren davne 1939. godine.

Starije majstore smo cijenili

»Počeo sam učiti zanat 1970. godine, a školovanje za muškog frizera završio sam 1973. u subotičkoj školi **Lazar Nešić**. I danas se bavim tim zanatom, iako sam u mirovini. Smatram da sam dobro odlučio da učim taj zanat i

drago mi je da sam ga izučio, volim ovaj posao. Nije ništa slučajno, moj otac **Ivan** je također bio zanatlija, krojač, i onda je on htio da i ja izučim neki zanat. Bio sam treće djetete u obitelji, malo boležljiv i odabrao sam naizgled lakši zanat u svezi fizičkih napora. S materom **Marijom** sam otišao u školu da biramo zanat koji ću učiti. Nisam odabrao da budem zidar ili primjerice stolar, nego frizer. I pokazalo se da sam dobro izabrao. Interesantno je kako je **Stipan Neorčić**, rođeni brat moje matere, također bio muški frizer; rođen je 1916. godine i imao je svoju radnju.

Poslije mog povratka s odsluženja vojske **Bruno Vojnić**, direktor frizerskih salona poduzeća **Lazar Nešić**, ponudio mi je posao. Godine 1975. primljen sam u radni odnos. Prvi radni dan mi je bio u frizerskom salonu u gradskoj četvrti **Aleksandrovo**, učio sam raditi pored majstora **Dragutina Ruka**. Imali smo tamo prelijepu suvremenu radnju, a radio sam i u frizerskom salonu na Korzou, tada se ulica zvala **Borisa Kidriča**, gdje je radilo jedanaest vrhunskih majstora od kojih sam također učio. Bio sam tamo najmlađi, slušao sam njihove savjete, imao

sam njihovu podršku. Isplatilo mi se biti s njima, jer sam naučio puno tajni ovog zanata. I moje kolege, kao i ja cijenili smo starije majstore«, kaže Josip Čakić i prisjeća se prvih godina rada svog frizerskog salona.

Paušal po mjeri

»Lijepo je to krenulo te 1983. godine. Dvije godine sam radio sâm i onda sam primio jednu učenicu iz Đurđina da radi u salonu, **Branku Vasić**, moju prvu učenicu, koja je sad u Americi. Također radi ovaj posao i tamo, a kod mene je bila kursistica, izučio sam je ovom znatu, bila je savršena radnica, radila je ovdje nekoliko godina i poslije je otišla svojim putem, a poslije sam izučio više od deset radnika 'mojih' frizera. Ova radnja je imala mnogo kvalitetnih radnika. Sada radim sam. U mirovini, ali radim i dalje. Država omogućuje nama zanatlijama da možemo i dalje raditi, a radim zato što volim ovaj zanat, a i dopuni se iznos mirovine«, kaže Čakić i navodi da kao poduzetnik paušalac plaća paušalno utvrđeni porez i socijalne doprinose, dažbine, porezna davanja koja su utvrđena zakonom i njihova visina se ne može mijenjati osim promjena samih zakona.

Frizerski salon *Apolon* nalazi se u općinskom lokalnu za koji Čakić plaća zakup.

»A vidite, država je omogućila sitnim zanatlijama paušalstvo. Frizeri ljeti imaju mnogo posla, a zimi manje. Dakle, država omogućuje da porez bude 'pristojan', pristupačan, kako bismo mogli mirno, pristojno živjeti od rada. Dakle, država mi je odredila paušalni iznos koji moram godišnje plaćati, a uz paušal sam vezan već više od četrdeset godina.«

Ako si vrijedan, za sebe si vrijedan

Radno vrijeme ovog frizerskog salona je od 8 do 12.30 i od 15 do 17 sati.

»Jedino petkom radim do četrnaest sati i onda idem šišati ljude koji su dolazili kod mene u radnju, a koji su sada u jako teškom zdravstvenom stanju i nije mi to teško da mojim mušterijama vratim taj pozitivan, divan duh koji su oni meni pružali kada su mogli dolaziti ovdje u frizerski salon, a sada više ne mogu. Teško je gledati bolesnog čovjeka. Nije to ipak lako, a nisam ni sam mlad, imam sedamdeset godina«, kaže Josip Čakić i navodi kako se od posla muškog frizera moglo i može se pristojno živjeti.

»Kada sam krenuo na zanat, majstor me pitao: 'Sine moj, znaš li ti koji zanat biraš?' Pa je rekao: 'Ovaj zanat je jako lijep, nikad bogat nećeš biti, ali ćeš skromno živjeti, sasvim pristojno, solidno, ako budeš dobar majstor i ako ćeš znati usluživati tvoje mušterije. Skromno i lijepo živim, imam sve što jednom čovjeku treba i što je trebalo mojoj obitelji. Nisam uskraćen, a to je uspjeh zbog upornosti, rada i discipline. Naravno, kao i od toga kakav sam majstor u svom poslu.«

Josip Čakić kaže kako je posao muškog frizera zahtjevan zbog toga što raditi s ljudima nije lako.

»Moraš kao frizer biti i psihički i fizički stabilna osoba,

kako bi mogao usluživati mušterije. Važan je kvalitetan rad prilikom uljepšavanja frizure. Najljepša mi je nagrada kad pokažem u zrcalu frizuru mušteriji i on se nasmije i onda znam da je šišanje uspjelo po njegovoj želji. A znam i često reći: 'Gospodine, nemojte me hvaliti. Kad vidim da ste Vi sljedeći put došli u moju radnju, to znači da ste zadovoljni sa mnom i mojim radom'. Meni je velika nagrada da me mušterija cijeni i ja se trudim da u svakom momentu njegova želja za šišanjem i frizurom bude ispunjena.«

S majstorom frizerskog zanata razgovarali smo i o tome ima li konkurencije muških frizera i salona u Subotici.

»Suparništva nema, to je sigurno, mada ima mnogo frizerskih salona. Malo je sada starijih majstora, sada radi mnogo mlađih kolega i kolegica koji se bave poslom muškog frizera. Oni otvaraju svoje radnje i treba da ih otvaraju. Građane treba ošišati da budu lijepi. Svi imamo svoj krug mušterija i nitko od frizera nije ljubomoran na drugoga u svezi posla s kojim se bavimo. Postoji i drugarstvo i majstorsko ponašanje pri tome. Primjerice, nikada nijedan frizer neće reći da kolega nije dobro ošišao mušteriju«, kaže Josip Čakić kojega šiša njegova bivša učenica i radnica u ovom frizerskom salonu **Rozalija Vojnić**, jer, kako kaže: »Nemoguće je da se sam ošišam«.

Dobar alat – kvalitetno šišanje

Kada je riječ o frizerskom alatu, Josip Čakić kaže da je alat značajan za frizere i naglašava važnost čistoće u frizerskim salonima. Iako su zaraze u frizerskim salonima iznimno rijetke, vjerojatnost za to ipak postoji.

»Mora se imati dobar alat kojim možeš pružiti uslugu mušteriji. Nekada smo primjerice imali više majstora oštrača. **Vladislav Vojnić** sada je jedini oštrač u Subotici koji oštri škare. Dobar alat znači da će šišanje biti kvalitetno, škare, kao i kvalitetne nove mašine za šišanje kojima možemo raditi sve vrste frizura. Čistoća je u ovom zanatu oduvijek bila važan faktor. Dobrom i pravilnom kontrolom i higijenskom disciplinom znatno se smanjuje mogućnost zaraze. Alat mora biti higijenski čist, toga se držimo, postoji dezinfekcija za održavanje frizerskog alata. Ništa ne može biti prljavo, za svaku mušteriju češalj mora biti čist, kao i ostali alati. Češalj je bitan, a čisti se raznim preparatima i alkoholom.«

Posao frizera zahtijeva i komunikativnost, ljubaznost te lakoću izražavanja, jer razgovora s mušterijama nikad dosta.

»Ljudi vole razgovarati, a ti razgovori ovise i od majstora, to je krug mušterija koji cijeni tebe i tvoj rad. Vode se lijepi razgovori o životu, priča se o obitelji, unucima, aktualnim društvenim temama, kao što su primjerice nećake poljoprivrednika pa do sporta, a pričaju se i vicevi. Nađe se tema koja odgovara i mušteriji i frizeru. Mnogo je divnih tema o kojima se razgovara prilikom šišanja. Mi frizeri smo zahvaljujući tim razgovorima podigli našu osobnu razinu opće kulture, a i mušterije nešto čuju i nauče od nas.«

Josip Čakić kaže da dok je svijeta i vijeka frizera će biti.

Zvonko Sarić

Croart na Pivčijem salašu

BIKOVO – U okviru godišnjeg programa suradnje HLU Croart s obiteljima, dvanaest slikara iz te udruge prošlog vikenda bili su gosti obitelji **Kuntić** na Bikovu. Bio je to peti susret slikara s obitelji Kuntić. Susret se odvijao u ambijentu *Pivčijeg salaša*. Kao i na prethodnim susretima, kao zahvalu za gostoprimstvo slikari Croarta ostavili su domaćinu nekoliko slika, a za mali jubilej petog susreta udruga je iz svog fundusa darovala i sliku poznate autorice **Cilike Dulić Kasiba**. Najavljen je i novi susret u 2024. godini.

Koncert HKPD-a Jelačić u Nišu

NIŠ – Petrovaradinski HKPD *Jelačić* priredit će koncert u Nišu, u organizaciji tamošnje hrvatske udruge *Široko*.

Koncert će biti održan u subotu, 20. svibnja, u katoličkoj crkvi na adresi Jug Bogdanova 1. Početak je u 18 sati.

Duhovno-glazbena večer u Somboru

SOMBOR – U crkvi Presvetog Trojstva u Somboru u subotu, 20. svibnja, bit će održana duhovno-glazbena večer. Nastupaju **Andrej Kukuruzar** – violina i **Gábor Drobina** – orgulje. Na programu su djela **Händela** i **Vi-valdija**, kao i melodije iz Taizéa.

Književna večer posvećena Matošu

ZEMUN – ZHZ *Ilija Okruglić* organizira književnu večer povodom 150. obljetnice rođenja hrvatskog književnika **A. G. Matoša**, koja će biti održana u subotu, 20. svibnja, u župnoj dvorani u Zemunu. Početak je u 19 sati.

Predstava Č'a Grgina huncutarija

SUBOTICA – Dramski odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* izvest će predstavu *Č'a Grgina huncutarija* u subotu, 20. svibnja, u svečanoj dvorani Centra, s početkom u 20 sati. Po motivima teksta **Đure Franciškovića**, scenarij i režiju predstave potpisuje **Marjan Kiš**. Cijena ulaznice je 300 dinara. Rezervacije na broj telefona: 064/659-06-37.

Predstava Avaške godine u Sonti

SONTA – Književno-teatarski kružok HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice gostuje s predstavom *Avaške godine* po tekstu **Milovana Mikovića** u subotu, 20. svibnja, u Domu kulture u Sonti. Početak je u 19.30 sati, a ulaz je besplatan.

Mikovićevo poetsko djelo, koje je dramatizirala i režirala **Nevena Mlinko**, prati osobnu i kolektivnu povijest hrvatske manjinske zajednice kroz prikaz tri generacije od naseljavanja Panonske nizine do današnjih dana podcrtavajući kontinuitet izazovnog, ali istrajnog trajanja. Jednosatnim poetskim prikazom revitalizira se i ikavski govor bunjevačkih Hrvata.

Okrugli stol O Šokcima je rič

SOMBOR – U organizaciji UG *Urbani Šokci*, u iduću subotu, 27. svibnja, u Somboru će biti održan Međunarodni okrugli stol *O Šokcima je rič*. Okrugli stol se održava u velikoj dvorani Gradske kuće, s početkom u 18.30 sati. Ovogodišnja tema je »Poezija kao čuvarica identiteta«, a predavanje će održati dr. sc. **Emina Berbić Kolar**. Na manifestaciji će biti predstavljena i zbirka pjesama *Škatulja riči* o kojoj će govoriti recenzentica dr. sc. **Ljiljana Kolenić** i dr. sc. **Silvija Ćurak**.

Program će obogatiti pjesnici zastupljeni u knjizi *Škatulja riči*, te **Robert Kopic** (gajde), **Božana Vidaković** (harmonika) i MPS *Bodroški bečari* iz Monoštora.

Predavanje Ante Jakšića, Stjepan Radić u Subotici

20. svibnja 1922. – Neven piše da je ministarstvo prosvjete ponovno zapostavilo Bunjevce prigodom naime-novanja učitelja i učiteljica. Isti slučaj dogodio se 1921., kada je ministarstvo u Subotici naime-novalo više pravoslav-nih nego katoličkih učitelja, i to većinom sa strane, »dočim naši Bunjevci, koji su ovde radili već više od 15 godina, gdekoji i 27 godina, nisu dostojni za Suboticu i za Bunjevački narod, te su docnije i samo iz milosrdja postavljeni za privremene nastavnike u Subotici«. Godine 1921. se govorilo da će se »ove omaške u narednoj školskoj godini popraviti«. Međutim, dogodilo se suprotno. Prosvjetni referent u Subotici objašnjava »da je to samo zabuna, koja će se svakako ispraviti«. Također je naglasio da »nikako ne može to smatrati nekom mržnjom protiv Bunjevačkog naroda i njegovih učitelja«.

21. svibnja 1927. – *Kolo mladeži* (podlistak *Hrvatskih novina*) piše da je 14. svibnja održan omladinski sastanak katoličkog *Orla* u Subotici. **Veco Čović** je protumačio I.

glavu *Zlatne knjige*. **Mijo Dulić** je održao prvi dio predavanja o protivnicima Katoličke crkve.

22. svibnja 1944. – *Hrvatski list* (Osijek) donosi tekst predavanja kojega je lokalni učitelj **Ante Jakšić** (rodnom šokački Hrvat iz Berega) održao na Državnoj radio postaji Osijek u okviru nedavno uvedenih nedjeljnih priredaba za bačko-baranjske Hrvate. Tu, između ostalog, piše: »I mi Šokci i Bunjevci znamo što nam govori vjera, što nam govori hrvatsko srce, što nam govori drag i posvećen narodni jezik, što nam govore običaji, nošnja i samonikla kultura, koja nam svijetli na putu pregaranja i koja nas osvježuje i oplemenjuje. Mi i sada znamo i to bolje nego ikada, da smo svijesni, tko smo i s čijom smo sudbinom tijesno povezani i tu nam svijest nitko neće moći ugasi, nitko oduzeti! Jer mi znamo, da je glas naše krvi, glas

naših žitorodnih poljana i našeg ponosa i odanosti jači od svakog drugog glasa, od svake zamamne pjesme i prijetnje, koja bi dolazila s tuđih izvora«.

23. svibnja 1939. – *Jutarnji list* piše da je na Spasovo u 5 sati poslije podne u velikoj dvorani realne gimnazije u Srijemskoj Mitrovici prof. dr. **Đorđe Tasić**, profesor i dekan pravnog fakulteta Beogradskog sveučilišta održao vrlo interesantno predavanje o temi ideologija i nacionalizam dr. **Antuna Radića**. Dvorana je bila puna publike.

24. svibnja 1928. – Neven piše da je 20. svibnja predsjednik Seljačko-demokratske koalicije **Stjepan Radić** doputovao s čehoslovačkim parlamentarcima u Suboticu. Na kolodvoru su ga dočekali pristaše SDK-a na čelu s mjesnim vodstvom. Na rastanku Radić je obećao da će na jesen ponovno doći u Suboticu i da će u prvom redu posjetiti Tavankut. Radić je međutim smrtno ranjen u Narodnoj skupštini u Beogradu mjesec dana kasnije.

25. svibnja 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da je jedna grupa hrvatskih sveučilištaraca Filozofskog fakulteta iz Zagreba prigodom izleta u Subotici posjetila **Blaška Rajića**, predsjednika Hrvatske zajednice, koji ih je pogostio. Zatim su posjetili **Mihovila Kataneca**, glavnog tajnika Hrvatske zajednice, koji ih je pogostio »također po hrvatskom običaju«. Nakon toga, izletnici su s članovima HAD-a **Matija Gubec** (Subotica) otišli na kupalište Palić, a odatle u Zagreb.

26. svibnja 1923. – *Subotičke novine* pišu da subotički gradonačelnik **Andrija Pletikosić** nije prisustvovao intro-nizaciji apostolskog administratora **Ljudevita Budanovića**. Umjesto toga, »otišao je u jedne srpske svatove, nebi li i sotim svojih 100 hiljada katoličkih građana i 80 hiljada Bunjevaca – pljunuo u lice«.

Izložba rukotvorina Jelice Volarić

Najstarija čuvarica hrvatske baštine u Surčinu

U znak poštovanja prema **Jelici Volarić**, najstarijoj čuvarici hrvatske kulturne baštine u Surčinu, Kreativna sekcija Hrvatske čitaonice *Fischer* pripremila je njezinu samostalnu izložbu rukotvorina pod nazivom *Ljubav*.

Izložba je popraćena katalogom u kojem je i tekst voditeljice Kreativne sekcije **Veronike Živanović**.

»Istrajavanje i predanost u iskrenoj želji za očuvanjem kulturne baštine jedna je od osobina Jelice Volarić vrijedna svakog poštovanja. Od 2018. godine, kada je Kreativna sekcija HČ *Fischer* organizirala prvu izložbu starih ručnih radova pod nazivom 'Iz ormara naših baka do danas', Jelica svoje radove izlaže s neizmjernom radošću, shvaćajući, kao svaki pravi čuvar narodne baštine, važnost misije očuvanja kulturnog blaga i služenja zajednici. Svijetu su uvijek potrebni oni koji bdiju nad kulturnom baštinom – posao nevidljiv u trenutku, ali vidljiv u vremenu i kao takav vrlo vrijedan pažnje. Na brigu o baštini Jelicu motiviraju duboki osjećaji koji dotiču korijene predaka kao i njena ljubav prema ljudima«, navela je Veronika Živanović.

Izložba je organizirana 14. svibnja, na dan Jeličinog rođendana, pa su prisutni mogli čuti zanimljive detalje i anegdote iz života Jelice Volarić koje je ispričala **Ljerka Vlačina**.

Velečasni **Marko Kljajić** otvorio je izložbu pohvalivši rad svoje župljanke, čestitavši joj rođendan, ali i Majčin dan jer

je otvorenju izložbe nazočila i Jeličina kći **Ankica** koja je za ovu prigodu doputovala iz Hrvatske.

Poeziju su kazivali **Marko Kljajić** i **Katica Riegel** koja je za svoju prijateljicu Jelicu i otpjevala *O, Jelo, Jelo, Jelena*. Autorsku poeziju posvećenu Jelici govorili su **Valentina Radosavljević** i **Ivica Ljevar**, a **Stjepan Volarić** posebno je za ovu prigodu napisao i pročitao svoje aforizme. Za glazbeni dio programa bili su zaduženi mladi tamburaši HČ-a *Fischer*.

Predsjednica UO HČ *Fischer* **Katica Naglić** naglasila je da je Jelica vjerna članica udruge od samoga početka, 2016. godine. Iako je rođena u Novom Slankamenu, na što je ponosna, Surčin nosi u srcu. Sudjelovala je u svim ispitivanjima običaja koje je *Fischer* provodio do sada, u obnavljanju korizmenih igara, darovala je predmete za etno sobu Hrvata, sudjelovala je u svakom događaju kako u *Fischeru* tako i u crkvi. Sa svojih 84 godine i dalje je jednako aktivna. Predsjednica *Fischera* uručila joj je ovom prigodom zahvalnicu za doprinos u očuvanju kulturne baštine Hrvata u Surčinu i album s fotografijama napravljenim tijekom sedam godina rada udruge.

Uslijedila je torta i druženje uz pjesmu i glazbenu pratnju **Josipa Crljena**.

V. Ž.

Likovna kolonija u Sonti

Mali i veliki slikari

KPZH Šokadija iz Sonte organizirala je u subotu, 13. svibnja, u Šokačkoj kući likovnu koloniju. Ova kolonija bila je drugačija od ostalih, jer su uz slikare radila i djeca, a upravo je i cilj kolonije bio djeci pokazati vještine umjetničkog izričaja na platnu i hartiji.

Najmlađi sudionici kolonije, učenici III. razreda učiteljice **Biljane Ribić**, crtali su na papiru olovkom, bojicama i voštanim bojicama. Izbor teme bio je prepušten njihovoj mašti, pa su tako pod dječjim rukama nastajali cvjetovi, suncokreti, papagaji, leptiri, šuma, Dunav... Oni nešto stariji dobili su platno i boju. Bez obzira na uzrast, korisni su im bili savjeti iskusnih slikara koji su im pokazali kako pravilno postaviti omjer, perspektivu, kako lakše obojiti pozadinu...

»Crtam zalazak sunca i ptice. Volim taj dio dana i zato sam odabrao to crtati«, kaže **Nikola Zec**. Njegova drugačija **Milica Bogdan** odabrala je papagaja, jer je to, kako kaže, njena omiljena životinja. »Prvo sam crtala olovkom, pa onda voštanim bojicama«, kaže Milica.

»Volim cvijeće jer je mirisno i šareno i zato sam danas odabrala to kao temu. Nacrtala sam malo veliku vazru, pa mi je slikarica pokazala da vaza treba biti manja kako bih mogla nacrtati veće i ljepše cvijeće«, kaže **Despina Zvonar**.

»U okruženju djece uvijek je veselo. Treba im i nešto pokazati, pomoći kada su u nedoumici, rado su prihvatili naše savjete«, kaže **Cecilija Miler**, jedna od redovitih sudionica kolonije u Sonti.

»Prvi moj savjet je neka oslobode ruke, da ne rade u grču. To se lakše postiže na platnima većih formata, ali poslušale su me ove djevojke koje su radile na manjem platnu i rezultat se vidi«, kaže **Ana Tudor**, koja je bila mentorica učenicama sedmog razreda koje su prvi puta slikale na platnu.

Sve tri odabrale su vaze s cvijećem.

»Teta Ana mi je pokazala kako da popunim prostor, osjenčim i budući da nemam iskustva ovi savjeti su mi puno pomogli«, kaže **Dijana Gladić**.

U radu kolonije sudjelovali su slikari iz Likovne grupe 76 iz Sombora **Josip Dekan**, Sončanin koji živi u Belom Manastiru, i Ana Tudor.

»Svaka kolonija prilika je vidjeti kako rade drugi slikari, što možemo iskoristiti od njihovog iskustva i ujedno se i družimo. Slični smo po načinu na koji radimo, ali uvijek je dobro saznati i nešto novo«, kaže Cecilija Miler.

Likovna kolonija Šokadije organizirana je 17. puta, a ovogodišnju je podržalo Pokrajinsko tajništvo za kulturu.

»Naš projekt se zove 'Mladost i iskustvo u ljepoti stvaranja'. Okupili smo, što bi moji đaci rekli, prave slikare i djecu koja vole i znaju lijepo crtati. To su đaci trećeg i sedmog razreda«, kaže dopredsjednica Šokadije Biljana Ribić.

Radovi nastali na ovoj koloniji obogatat će umjetničku zbirku. Dio radova prošle godine Šokadija je darovala osnovnoj školi u Sonti.

Z. V.

Suradnja koja je iznjedrila trajno blago

Iako je Asić najviše skladao glazbu svjetovnog karaktera, svojim je malobrojnim duhovnim skladbama dao važan doprinos crkvenoj glazbi, a napose kad je surađivao s Katedralnim zborom Albe Vidaković u razdoblju od 1979. do 1986. godine

Kroz proteklih pet desetljeća zbor je surađivao s brojnim umjetnicima i značajnim imenima u svijetu glazbe, a osobito kada je u pitanju duhovna glazba. Suradnja se odvijala na obostrano zadovoljstvo, a možemo dodati i na našu radost jer je zahvaljujući toj suradnji obogaćen današnji fundus uglazbljenih dijela.

Na repertoaru zbora u proteklih 50 godina našle su se brojne skladbe velikih svjetskih imena poput **W. A. Mozarta**, **F. Schuberta**, **F. Händela**, **J. S. Bacha**... ali značajno je napomenuti kako su ovdje izuzetno bili prisutni hrvatski skladatelji **I. Zajc**, **K. Odak**, **A. Vidaković**, **J. Andrić**, **Đ. Arnold**, **L. Kozinović**, **A. Klobučar**, **T. Fosić** i drugi. Najveći skladateljski doprinos Katedralnom zboru dao je svakako **Milan Asić** s kojim je zbor imao izuzetnu suradnju, koja je stvorila brojna uglazbljena djela, manja ili veća. Važno je spomenuti i suradnju s o. **Stankom Vasiljem**, s. **Imakulatom Malinka**, c. **Cecilijom Pleša**, **Liborom Dudašem**, **Lidijom Tabori**, **Alenom Kopunovićem** **Legetinom** i dr.

Asićev doprinos

Za naš tjednik još 2012. godine s. **Mirjam Pandžić** je rekla kako zbor najviše izvodi skladbe **Albe Vidakovića**, ali i rodoljubne i crkvene numere subotičkog skladatelja Milana Asića. Kada je u pitanju djelo Milana Asića, jednostavno je nemoguće sve nabrojati, no važno je naglasiti da je za zbor uglazbio čitav niz pjesama. Te skladbe nastajale su prigodom raznih slavlja i jubileja pjesnika, skladatelja, kao i za razne obljetnice među Hrvatima u Bačkoj. Sve skladbe su praižvedene u godini nastanka, ali se i danas izvode na raznim proslavama. U tu skupinu spadaju rodoljubne skladbe i skladbe na stihove pjesnika iz Bačke poput **Ante Evetovića Miroljuba**, **Stipe Bešlića**, **Ante Jakšića**, **Jakova Kopilovića** i **Alekse Kokića**. Neke od njih su *Subotico bijela* – 1981., *Subotico mila* – 1982., *Domovina moja* – 1983., *Moja mati* – 1982., *Blago onom koji je cijeloga života svoga dijete* – 1982., *Jorgovane* – 1983., *Moje zvanje* – 1981., *Gospode, ti si*

25. obljetnica zbora

Dirigira Milan Asić

dopustio da budem pjesnik – 1982., *Pozdrav Miroljubu* – 1981. godine. Navedene skladbe napisane su za (četveroglasni) mješoviti zbor, *a cappella* ili uz pratnju klavira, *ad libitum*.

Zanimljiv je podatak da prve skladbe duhovnog sadržaja Asić sklada za vrijeme studija na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, no te skladbe *Offertorium* i *Asperges me* nastale 1942. godine za mješoviti zbor su nažalost izgubljene. No, zapravo najveći broj Asićevih duhovnih skladbi nastaje kad je započeo surađivati upravo s Katedralnim zborom *Albe Vidaković* u razdoblju od 1979., do 1986. godine. Za taj opus ne možemo reći da je velik, ali je, kako ističe **Bela Gabrić** u tekstu u sv. *Ceciliji* 1984. pod naslovom »Iz naših župa: Katedralni zbor Albe Vi-

 Dužijanca

 Književna večer uoči Dužijance

 Druženje nakon probe

daković«, po svojem sadržaju značajan, jer je bio pravo osvježanje u njegovu glazbenom izričaju. Da je to tako govorila je i dugogodišnja voditeljica s. Mirjam, a potvrđuje i sadašnji zborovođa Miroslav Stantić. Sve njegove skladbe pohranjene su i čuvaju se u Subotičkoj katedrali, a zanimljiv je podatak da je 1979. godine uglazbljen *Psalam 150* – za solo sopran, mješoviti zbor i orgulje, koji

je posvećen tadašnjoj ravnateljici zbora s. Mirjam. Među njima su i *O Marijo zvijezdo mora* – za mješoviti zbor uz pratnju orgulja ili *a cappella*, posvećena je subotičkomu biskupu mons. **Matiji Zvekanoviću**. Njegova djela su i *Omnia omnibus*, *Ja te ljubim o Marijo*, *Ja sam s vama*, a među poznatijima je *Blagoslovljena ova zemlja moja* pisana za mješoviti zbor uz pratnju orgulja ili *a cappella*, koja je nastala za *Dužijancu* kao pjesma za prinos darova. Danas je euharistijsko slavlje *Dužijance* nezamislivo bez te pjesme. Ona je postala svojevrsna himna.

Stari napjevi žive i danas

»U Asiće rad usko vezan za katedralni zbor treba ubrojiti i harmonizacije nekih crkvenih popijevki koje se pjevaju u Bačkoj: *Spasitelju koga želeć* (adventska pjesma), te šest božićnih popijevki: *Prvi žrtvenik*, *Hajte braćo da idemo*, *Radujmo se i pivajmo*, *Zdrav budi mili gost*, *Spavaj mali Božiću i Marija Divica*; te *Zdrav slatki Isuse* (pričesna pjesma). Sve te harmonizacije pjesama zamišljene su kao pratnja pučkomu pjevanju, ali ih može izvoditi i mješoviti zbor četverglasno«, ističe Stantić. Iako je Asić najviše skladao glazbu svjetovnog karaktera, svojim je malobrojn timer duhovnim skladbama dao važan doprinos crkvenoj glazbi.

Svoj doprinos dala je i s. Mirjam, ne samo u vođenju zbora nego i brižnom čuvanju starih napjeva i pjesama. Tako je ona kada su u pitanju ovdašnji pučki napjevi Hrvata Bunjevaca uspjela obnoviti stare božićne pjesme, nešto malo adventskih i uskrasn timer pjesama.

»Neke od timer sam zapamtila još iz djetinjstva, a neke sam naučila zahvaljujući izuzetnom čovjeku i vjerniku **Marku Stantiću**, koji je bio kantor u katedrali do 1963. godine, sve dok sestre nisu preuzele dužnost orguljašica i zborovoditeljica. Neke bać Markove izvedbe timer pjesama na njegovom harmoniju sam snimila na magnetofonske vrpce i tako ih sačuvala. U poslu oko obnove timer pjesama puno mi je pomogao prof. Bela Gabrić. Namjera nam je bila da se timer ne zaborave i nadam se da smo u tome uspjeli«, rekla je s. Mirjam više puta za naš tjednik.

Uz brojne ljude koji su davali svoj doprinos za rad zbora, jasno je da su članovi bili ti koji su ipak sve iznijeli svojom ustrajnošću, kako prije 50 godina tako i danas. I s. Mirjam je u nekoliko navrata govorila kako je puno ljudi prošlo kroz zbor te da je broj članova varirao. Najviše je članova bilo početkom 90-ih godina, kada je među njima bio i veliki broj mladih, neki od timer su tu i danas. Probe su se održavale u Katoličkom krugu i u župnoj dvorani u Harambašićevoj ulici, a uz pjevanje uvijek je bilo prisutno i zajedništvo koje je po svemu sudeći bilo i stup koji je ovaj zbor sačuvao do današnjih timer.

Još 1980. godine u časopisu *Sveta Cecilija* iz Zagreba stoji podatak: »Nema danas svečanosti u stolnoj crkvi bez sudjelovanja zbora«, a svjedoci današnjice mogu potvrditi da je isto tako i danas, 43 godine kasnije.

Ž. V.

(nastavlja se)

Susret mladih Subotičke biskupije

»Bog govori mojim jezikom«

Susret mladih Subotičke biskupije, koji se već desetljećima održava u Baču, održan je 13. svibnja, a okupio je ove godine oko 120 mladih iz cijele biskupije. Tema ovogodišnjega susreta bila je »Bog govori mojim jezikom«. Nakon okupljanja mladih iz raznih dijelova biskupije kratko predavanje na ovu temu održao im je župni vikar novosadske župe Imena Marijina vlč. **Nebojša Stipić**, koji je u zajedništvu s još pet svećenika i predvodio misno slavlje. Zajednički ručak, a potom i slobodno vrijeme bili su prilika za još bolje upoznavanje mladih iz drugih župa. Nakon ručka i druženja slijedio je rad u skupinama. Mladi su bili podijeljeni u sedam

skupina i svaka od njih dobila je zadatak napraviti kratki scenski prikaz ulomka iz Evanđelja. Bila je to prilika za razgovor i što bolje razumijevanje Evanđelja te, kako su mladi rekli, i prilika za kreativnost kako bi skečevi bili što zanimljiviji. Što se radilo u skupinama prezentiralo se u kino dvorani gdje su svih sedam skupina predstavile svoj rad. Svaka skupina je dala najbolje od sebe, a to se vidjelo i po tome jer su svi skečevi bili zanimljivi, a nije izostalo niti smijeha. Mladi su uživali gledajući jedni druge, te se usput dobro zabavili. Kako nalaže dugogodišnja tradicija, mladi su ovom prilikom posjetili i poznatu tvrđavu u Baču, te osjetili važnost zajedništva i okupljanja mladih unutar biskupije. Mnogi od njih su napomenuli kako bi bilo odlično kada bi ovakvih ili sličnih susreta bilo češće.

L. H.

Proslava kirbaja u znaku obnove župne kuće

Misnim slavljem u župnoj crkvi svetog Ivana Nepomuka u Gibarcu 16. svibnja svečano je proslavljen crkveni god. U nazočnosti vjernika iz Gibarca, okolnih župa i filijala kao i Gibarčana koji danas žive u drugim mjestima, ovogodišnje slavlje bilo je u znaku početka obnove župne kuće. Zahvaljujući **Đuri Martinoviću**, župljaninu Gibarca, obnovljena je krovna konstrukcija župne kuće i postavljen novi crijep, a započeti su i drugi građevinski radovi u župnom dvorištu gdje je planirano uređenje etno muzeja Društva za očuvanje šokačkih Hrvata *Gibarac*. Naime, župni ured svetog Ivana Nepomuka u Gibarcu upoznat je sa statutom spomenutog Društva u kom se navodi da su ciljevi udruženja formiranje Zavičajne kuće u prostorijama zgrade koja je u vlasništvu Rimokatoličke crkve, župne kuće u Gibarcu. Odluka je donesena 16. svibnja 2010. godine da se udruženju Društvu za očuvanje šokačkih Hrvata *Gibarac* daju prostorije na korištenje na neodređeno vrijeme bez naknade. Također se navodi da će te prostorije uživati svaki župnik koji boravi u Šidu kao upravitelj župe Gibarac za njemu potrebne svrhe, poštivajući i podržavajući rad Društva. Ovu odluku odobrio

je srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović**. Podršku i blagoslov ovom projektu dao je i srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina**.

U planu je uređenje i opremanje župne kuće s ukupno šest soba, jednom primaćom, kuhinjom, blagovaonom i četiri spavaće sobe koje će se staviti na raspolaganje svima koji žele posjetiti Gibarac, posebice Gibarčanima koji su otišli iz svog sela devedesetih godina.

S. D.

Ljestve do neba

Danas, 19. svibnja, u crkvi sv. Jurja u Subotici bit će predstavljena knjiga *Ljestve do neba* (antologija dramskih tekstova o životu blažene **Ozane Koterske**) autorice dr. sc. **Sanje Nikčević**.

Knjiga je objavljena u izdanju Kongregacije sestara dominikanki Svetih anđela čuvara i sadrži 12 dramskih tekstova koji obuhvaćaju bitne događaje života blaženice. Uz izlaganje autorice bit će izveden i kratki igrokaz djece iz vrtića **Marija Petković – Sunčica**. Početak je u 19 sati.

.....

Prijenos mise na HRT1 iz Rume

Na Prvom programu Hrvatske radiotelevizije (HRT1) bit će realiziran prijenos mise iz župne crkve Uzvišenja Svetog Križa u Rumi u nedjelju, 21. svibnja. Početak je u 10 sati.

.....

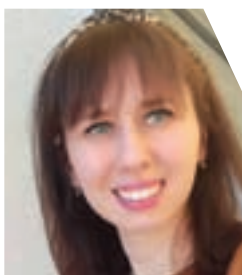
Blagoslov vozila na Bunariću

U nedjelju, 21. svibnja, u okviru godišnjih događanja na Biskupijskom svetištu Gospe od suza na Bunariću bit će blagoslov vozača i vozila. U 17.30 počinje molitva krunice, a misno slavlje je u 18 sati.

.....

Uskrsno-marijanski koncert u Subotici

Zbor župe Uskrsnuća Isusova iz Subotice priređuje Uskrsno-marijanski koncert u nedjelju, 21. svibnja, s početkom u 18 sati. Uz zbor nastupaju i solistice **Blanka László** na violončelu i **Suzana Vereš** na gitari. Orguljaš je **Bogdan Rudinski**, a dirigentica **Ivana Mačković**.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Patnja kao blagoslov

Isus prije uzašašća na nebo ostavljajući učenicima važan i ni malo lak zadatak: »Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio!« (Mt 28, 19-20). Uz zadatak ostavio im je i obećanje Duha Branitelja koji će ih upućivati u svu istinu. Na dan Pedesetnice obećanje je ispunjeno i apostoli su primili Duha Svetoga, koji ih je obdario brojnim darovima da mogu izvršiti poslanje koje su primili od Isusa. Ipak, iako su bili osnaženi snagom Duha Svetoga, susretali su se s brojnim nevoljama na putu izvršenja onoga na što su pozvani. No, Duh im je davao snage da u teškoćama ne klonu nego da, unatoč svemu, zdušno naviještaju Radosnu vijest, da hrabro donose ljudima uskrslu Krista i tako šire narod Božji sve do na kraj svijeta.

Zajedničari Kristovih patnji

Različita vremena nosila su različite teškoće za kršćane. Od samoga početka oni koji su se priznavali Kristovima progonjeni su, zatvarani i pogubljeni. Iako su činili dobro i naviještali ljubav, svijet ih je progodio jer vjeruju u Isusa Krista. No, oni su hrabro podnosili progone, nisu se bojali patnje, jer su vjerovali da će nakon smrti za Krista baštiniti vječnost s njime. Tako Petar u svojoj poslanici piše: »Radujte se kao zajedničari Kristovih patnji da i o objavljenju njegove slave možete radosno klicati« (1Pt 4,13). Apostol poučava vjernike da patnje kršćanina nisu uzaludne, one znače sudjelovanje u Kristovu trpljenju, stoga one ne treba da nas iznenađuju nego uvijek iznova raduju. Patnja radi imena Kristova je povlastica onih koji će se s njime zajedno u slavi radovati, a sada sudjeluju u njegovom otkupiteljskom djelu. Kršćanin razlog za radost ne treba

tražiti samo u ovome životu. Ako bi tako radio, u patnjama ne bi mogao pronaći razloge radosti. Kršćanin treba biti usmjeren prema vječnosti, a sudjelovanje u Kristovim patnjama je siguran put k vječnoj radosti. Zato su kršćani prvih vremena s pjesmom i molitvom odlazili u smrt. Zato je mučenička smrt bila ideal i kruna vjerničkog života za mnoge svece, koje ni najgore muke nisu mogle odvojiti od Krista. Oni su Petrove riječi: »Pogrdju li vas zbog imena Kristova, blago vama« (1Pt, 4, 14a) shvatili doslovno, kako ih i treba shvatiti, te su mučeničku smrt smatrali Božjom nagradom za vjernost Radosnoj vijesti.

Ljudi trpe iz različitih razloga. Petar razlikuje dvije vrste patnje: zbog grijeha i zbog vjernosti Kristu. Zato opominje: »Tek neka nitko od vas ne trpi kao ubojica, ili kradljivac, ili zločinac, ili makar i kao nametljivac; ako li kao kršćanin, neka se ne stidi, nego neka slavi Boga zbog tog imena« (1Pt 13,15-16).

Patnje modernog kršćanina

Moderno društvo smatra sebe tolerantnim za svakog pojedinca i sve skupine, za sve pojave i drugačija mišljenja. No, kao da je sve manje tolerantno za kršćanstvo, te ga odbacuje, smatra ga zaostalim, nedovoljno suvremenim i otvorenim za različite društvene pojave. U takvom okruženju, iako se većina smatra kršćanima, oni istinski Kristovi sljedbenici izloženi su različitim patnjama. To nisu progono i mučenja, ipak nelagodnosti i stigmatizacije onih koji u svemu žele biti vjerni Kristu teško se podnose. Stoga kada se osjećamo neprihvaćeni i obilježeni jer smo vjerni Gospodinu, sjetimo se da trebamo trpjeti u radosti, jer su patnje nagrada za vjernost i vode nas u vječnu radost. Blago nama ako nam se pruža milost da trpimo radi Gospodina.

Mjesto od povijesne i vjerske važnosti

»Godine 2000. započeto je ograđivanje velikim zidom i temeljito su uređene postaje, kao i crkva iznutra i izvana. Godine 2008. ona je blagoslovena. Od tada na kalvariji redovito imamo sve križne puteve, blagoslov jela i bdijenje uoči marijanskih blagdana i uoči Velike Gospe. To je naše malo svetište. Time je ona još više popularizirana i ostala je drago mjesto okupljanja vjernika za vjerske događaje«, kaže mons. Eduard Španović

Jedno od istaknutijih mjesta u Srijemskoj Mitrovici od posebnog značaja za vjerski, povijesni i nacionalni identitet katoličke zajednice, ali i cjelokupnog stanovništva ovoga grada jeste Kalvarija. Smještena je na jedinom brežuljku u tom gradu. U vlasništvu je Katoličke crkve, a ispod nje teče potok Čivas. Na njoj se nalazi 14 stupova u obliku kućica koje predstavljaju 14 postaja Kristovog križnoga puta. U Katoličkoj crkvi se stoljećima u korizmama obavlja pobožnost Križnoga puta koja časti Kristovu muku. Križni put prema biblijskim izvještajima slijedi Kristov put od osude na smrt do raspeća i smrti, te polaganja u grob. Kalvarija u Srijemskoj Mitrovici je prošla kroz burnu povijest, no unatoč svemu ostala je omiljeno okupljalište vjernika. Danas je ona uređena, u nju dolaze

vjernici za pobožnosti Križnoga puta, blagoslov jela na Uskrs, ali i za druge vjerske svečanosti: druženja mladih, za korizmene igre i druge pučke pobožnosti.

Povijesni i vjerski značaj

Malo je zapisa o Kalvariji. Iz zapisa na latinskom jeziku u Spomenici rimokatoličke župe svetog Dimitrija i mučenika u Srijemskoj Mitrovici navodi se da je 1820. godine na brdu Kalvarija podignuto 14 postaja Križnoga puta. Ove postaje su svečano blagoslovljene 17. ožujka 1822. godine. Od tada ovo mjesto ima liturgijski (kultni) karakter. Prije toga nije poznato što je bilo na tom mjestu. Godine 1908. na njoj su obnovljeni i slikama (pod

staklom) postavljeni stupovi Križnoga puta. Godine 1913. oko nje je postavljena željezna ograda. U jesen 1921. godine iz pustare Paljevina vlasništva tadašnjeg posjednika **Aladára pl. Horvátha** prenesena je kapela posvećena Majci Božjoj Žalosnoj, mitrovačkoj Gospi i podignuta je kalvarija. Zbog hladnog vremena nije dovršena. Ispred kapelice bila su tri križa koji su kasnije srušeni. Zahvaljujući nastojanjima tadašnjeg župnika dr. **Lončarevića**, koji je o svom trošku lijepo sredio kalvariju, pristupilo se njenom temeljnom uređenju 1929. godine. Slike je izradio profesor slikanja **Hren**, a cijelo uređenje zajedno s opravkom kapele iznosilo je oko 22.000 dinara. Kalvarija je obnovljena i svečano posvećena 7. srpnja te godine.

»Kalvarija je jedna od najznačajnijih arheoloških nalazišta za područje starog Sirmija i još prije toga«, kaže mitrovački župnik mons. **Eduard Španović** i dodaje: »Što se tiče katoličke zajednice, a na dokazima je zasnovana tvrdnja, najvjerojatnije je negdje u njejoj blizini na samom brdu bio benediktinski samostan svetog Dimitrija oko kojeg je nastao Civitas Sancti Demtrii, nova Mitrovica. O kalvariji je pisao **Stanko Andrić** u svojoj knjizi *Bazilijanski i benediktinski samostan sv. Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici*. Ono što je za župnu zajednicu važno jeste da 1718. godine, kada su Turci otišli s ovih prostora, dolazi do naseljavanja katolika i obnavljanja župa u Srijemskoj biskupiji, a tako i u Srijemskoj Mitrovici. Najprikladnije mjesto za gradnju kalvarije bio je jedini brežuljak u Srijemskoj Mitrovici. Imali su znanje da je u brdu sadržana velika i značajna povijest iz keltskih vremena«.

Središte kršćanskog života

Kalvarija je prije Drugog svjetskog rata bila jedno od središta duhovnog, kršćanskog i katoličkog života budući da se nalazi u središtu katoličkih ulica u Srijemskoj Mitrovici. Kalvarija ima i svoju himnu koju je napisao poznati povjesničar, hagiograf i pjesnik **Mitar Dragutinac**. Tu pjesmu župna zajednica u Srijemskoj Mitrovici vrlo rado pjeva:

»Po Čivasu bistrom Fruška ti je gora. U blizini križa stajala si sama. Djevojke ti plele od cvjetova krunice, tu gdje nekoć psalmi redovnika drevnih kamenita stara ćuprija na Gatu. Kad noć pala sveta Isusove muke a u ranu zoru dolazile žene, nad šokačkim krajem, Majko i sad bdiješ Palanka i Kuzmin, sveti Rok i brdo (....) Mitrovačka Gospo, onda kad je zora oko tebe naglo spuštal se tama, a zamukle ko noć tamburica strune tada pjesma sjetna djevojaka revnih osjećajući kako u tom kasnom satu, motreć probodene tvoga Sina ruke, seljakinje vrijedne uvijek zaposlene i zoveš nas i sad radosno se smiješ vesele se jošte, jer vjeruju tvrdo«.

»Crkva na tom mjestu je bila bliža građanima katolicima u šokačkom dijelu Mitrovice. Tu su se odvijale sve pučke pobožnosti i kalvarija je ne samo sveto nego i drago mjesto koje uključuje i identitet mitrovačkih katolika.

Nakon Drugog svjetskog rata, zbog novih prilika, mitrovački župnik je otjeran na smrtnu kaznu koja je kasnije preinačena, a okupljanja su bila zabranjena. Kalvarija je bila razgrađena i tretirana je kao javna površina, iako je bila u našem vlasništvu. Bila je zapuštena, oronula i prepuštena vremenu, sve do 1983. godine. Tadašnji župnik **Ivan Rončević** prihvatio je inicijativu časnih sestara **Ankice** i **Bernardete**, koje organiziraju ondašnje ljude Šokce, vjernike koji su živjeli oko kalvarije. Oni je detaljno uređuju. Nakon toga, nažalost, dolaze devedesete godine. U to vrijeme vjernici se nisu okupljali osim na dan Uskrsa kada je bio blagoslov jela, što se zadržalo

do današnjih dana. Godine 2000. započeto je ograđivanje velikim zidom i temeljito su uređene postaje, kao i crkva iznutra i izvana. Godine 2008. ona je blagoslovena. Od tada na kalvariji redovito imamo sve križne puteve, blagoslov jela i bdijenje uoči marijanskih blagdana i uoči Velike Gospe. To je naše malo svetište. Time je ona još više popularizirana i ostala je drago mjesto okupljanja vjernika za vjerske događaje. Osim toga, ona ima i kulturološki, povijesni i identitetski značaj što potvrđuje i slavna povijest Srijemske Mitrovice«, kaže na kraju razgovora mons. Eduard Španović.

S. D.

Večer sa solistima

23.05.2023.

Velika vijećnica
Gradske kuće Subotica
u 19:30 sati.

Ulaznice u preprodaji na
telefon 063/80-87-836
i na dan koncerta.
Cijena ulaznica: 300 rsd.

Solisti:
Lea Bagi
Marko Kujundžić
Nikola Vujić

HRVATSKO
NACIONALNO
VJEĆE

Cro Media

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/2009) objavljuje

OBAVIJEST

o donijetom rješenju o pristupanju izradi studije o procjeni utjecaja na životni okoliš

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, dana 9. 5. 2023. godine donijelo je rješenje o pristupanju izradi studije o procjeni utjecaja na životni okoliš PROJEKTA vjetroelettrane »Maestrle Ring« s trafostanicom »Maestrle Ring« na teritoriju Grada Subotice, na teritoriju K. O. Čantavir, K. O. Bikovo i K. O. Žednik, nositelja projekta Vjetropark »Maestrle Ring« doo, Masarykova br. 5 iz Beograda. Rješenjem je određen i opseg i sadržaj studije o procjeni utjecaja.

Rješenje o pristupanju izradi Studije o procjeni utjecaja na životni okoliš za predmetni projekt može se dobiti na uvid radnim danima od 10 do 14 sati u prostorijama Pokrajinskog tajništva za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, Bulevar Mihajla Pupina 16, Novi Sad (prizemlje, ured br. 46).

Zainteresirana javnost može izjaviti žalbu na donijeto rješenje u roku od 15 dana od dana objavljivanja ove obavijesti.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETIM ZAHTEJIMA ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta »ROYAL PLAST KFT« doo, Subotica, Strossmayerova br. 6, Subotica, podnio je dana 31. 3. 2023. godine zahtjeve za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš sljedećih projekata:

1. Proizvodni objekt – reciklaža plastičnog otpada s administrativnim dijelom, na katastarskoj parceli 33926/6 K. O. Donji grad i

2. Proizvodni objekt – reciklaža plastičnog otpada s administrativnim dijelom, na katastarskoj parceli 33926/7 K. O. Donji grad.

Zahtjevi su evidentirani u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojevima IV-08/I-501-86/2023 i IV-08/I-501-87/2023.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnih zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivot-nasredina@subotica.rs.

Kip svetog Ivana Nepomuka

U poljima Male Bosne 100 godina

Na blagdan svetog Ivana Nepomuka, 16. svibnja, obilježena je 100. obljetnica podizanja kipa njemu u čast u poljima Male Bosne. Kip su podigli

Antun i Milka (rođena Romić) Gabrić 1923. kao zahvalu za Antunov sretan povratak kući iz Velikog rata. Nalazi se na njihovoj njivi, u blizini im i salaša na Malom tavankutskom putu uz čupriju rječice Čik – na obodu Ivković šora.

Proslava je započela na njivi kod kipa okupljanjem njihovih potomaka te ostalih vjernika župe Presvetog Trojstva iz Male Bosne gdje je župnik vlč. **Dragan Muharem** izmolio prigodne molitve, nakon čega je slavljen misa u župnoj crkvi, a poslije je priređen i domjenak.

Najstariji živući potomak Antuna i Milke Gabrić te vlasnik zemlje na kojoj je kip, njihov unuk također **Antun Gabrić** kaže kako je izrazito sretan što se narod okupio u tako velikom broju da s njima proslavi ovaj događaj. Navodi kako je kip za njihovu obitelj veoma značajan i da on sve ove godine brani usjev

od nepogoda. Njegova kći **Mirjana Dulić** naslijedila je od svojih predaka štovanje sv. Nepomuku te dolazi redovito na ovo mjesto i održava ga.

Kip je 90-ih godina srušen prilikom čega mu je i glava odrubljena. Zahvaljujući Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata (ZKVH) i neformalnoj inicijativi laika *Bunjevački Put križa* kip je 2015. vraćen u prvobitno stanje. Ondašnji ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov** ističe vrijednost ovoga projekta upravo zbog ovakvih primjera, da su se spomenici obnavljali, pronalazili su im se vlasnici čime se produžio njihov vijek.

»Najveći broj ovakvih spomenika, materijalnih artefakata kada je u pitanju kršćanstvo vezano je uz križeve. Ovo je jedan od rijetkih koji je posvećen svecu. Ovo je jedini izvan grada spomenik sv. Ivanu Nepomuku«, kaže Žigmanov.

Posebnost ovoga kipa ističe i župnik Dragan Muharem:

»U gradu imamo dva kipa ovoga sveca, a ovaj naš je jedini primjer u poljima, izvan grada.«

Najavio je župnik i njegovu restauraciju, i to već ove godine. Kako kaže, kip je stavljen na popis Zavoda za zaštitu spomenika te će o trošku Grada biti uređen novi postament i nova čuprija.

Sv. Nepomuk češki je svetac ubijen mučeničkom smrću u Pragu tako što je bačen s mosta te je zbog toga postao zaštitnik protiv poplava, a njegov se kip diljem Europe susreće pored rijeka, baš kao što je i u Maloj Bosni.

Svetu misu su uz Muharema služili i mladi svećenici potekli iz kraja u kojemu je kip, vlč. **Dražen Skenderović** i vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov**.

J. D. B.

Učenici iz Čakovca u Subotici

Druženje koje nema granice

Da »Lijepa riječ, igra i prijateljstvo ne poznaju granice« potvrdili su učenici Treće osnovne škole Čakovec i učenici OŠ Matko Vuković iz Subotice koji su ugostili svoje vršnjake od 15. do 17. svibnja u Subotici. Domaćin ovome projektu bila je Gradska knjižnica Subotica, odnosno knjižničarska savjetnica **Bernadica Ivanković**.

Ovaj posjet zapravo je nastavak izvrsne suradnje između spomenutih aktera, koja nije bila prekinuta ni tijekom korone. Istina, tada se djeca nisu uživo posjećivala, ali su imala redovite susrete putem interneta, odnosno online.

Tijekom ovog druženja učenici su prezentirali jedni drugima svoje tradicijske igre, običaje, kulturnu baštinu, bunjevačku i međimursku nošnju, jezik i povijest. Konstatirali su kakvo im je narječje, što im je slično, a što ne, te koliko se razumiju kada govore svojim narječjem. Uz to, učenici su s vršnjacima sudjelovali kratko i na nastavi, a potom su imali prijem u Hrvatskom nacionalnom vijeću, razgledanje Subotice, te radionice »Tradicijske dječje igre«.

»Naša suradnja je započela prije nekih 5-6 godina tijekom kviza za poticanje čitanja *Čitanjem do zvijezda*. Nakon toga Bernadica je predložila suradnju koju sam rado prihvatio, jer se radi o ljubiteljima knjige i čitanja. Projekt smo nazvali '*Lijepa riječ, igra i prijateljstvo ne poznaju granice*', koji u potpunosti opravdava ove susrete, a kojega sada podržava i Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Lijepa riječ među nama koji čitamo je prisutna, kao i prijateljstvo, a granice nam više ne predstavljaju nikakvu prepreku«, kaže knjižničar Treće osnovne škole Čakovec **Dražen Ružić** i pojašnjava kako su se s učenicima iz Subotice tijekom ove godine čuli nekoliko puta online i tada su obradili ovogodišnju temu »Školstvo do početka XX. stoljeća«, kako u Međimurju tako i u Vojvodini.

»Osobito me raduje da smo se prije par tjedana vidjeli u Čakovcu, a sad i u Subotici i da smo tijekom svih ovih godina ostali jednako bliski prijatelji. U projekt su

sada uključena nova djeca i raduje me jer smo u pravom smislu opravdali naziv projekta. Ove godne školstvo kao temu smo obradili u online satima, a sada nam je tema 'Tradicijske dječje igre iz Međimurja i Vojvodine', kaže Bernadica Ivanković.

Učenici iz Čakovca su smješteni po obiteljima svojih vršnjaka što će ih sigurno još dodatno zbližiti, a po riječima Bernadice Ivanković, odziv učenika je svake godine sve veći. Ovaj projekt, osim knjige i pisane riječi, nudi djeci i druženje i putovanje, što oni očito vole.

»Djeca koja vole knjigu će čitati, djeca koja vole nogomet će ga igrati. Ne smijemo očekivati da će sva djeca čitati, kao što ne mogu niti sva igrati nogomet. One koji su to odabrali, nama kao mentorima je obveza podržavati ih i raditi s njima. Kao što trener igra s nogometašima tako i mi radimo s našim čitateljima. Može se reći da čitati znaju svi, ali se ovdje radi o čitanju s razumijevanjem, jer sâm cilj, pa i moto našeg natjecanja i naših programa jeste da djeca koja čitaju postaju ljudi koji misle«, pojašnjava Ružić.

Učenike iz Čakovca doveli su pročelnica Upravnog odjela za obrazovanje, kulturu i sport Međimurske županije **Nives Kolarić Strah**, nastavnici **Petra Kovač** i **Goran Kolarić**, te voditelj projekta Dražen Ružić.

U Hrvatskom nacionalnom vijeću goste su dočekali

predsjednica IO HNV-a **Karolina Bašić**, predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Stipančević** i ravnatelj NIU *Hrvatska riječ* **Ladislav Suknović**, te nastavnica hrvatskog jezika **Klara Knežević**, a na sastanku je bilo riječi o aktualnim projektima, te o suradnji i potpori za buduće funkcioniranje.

»Ponosni smo na našu djecu i mlade koji i danas uz brojnu tehniku drže knjige u rukama i čitaju. Čakovec je poznat učenicima hrvatskih odjela, jer već godinama učenici dolaze, ali i naši odlaze i vraćaju se puni dojmova. Drago mi je da nam je pružena mogućnost biti im domaćinima i uzvratiti im gostoprimstvo, bar mali dio toga što oni pružaju našim učenicima. Ovakve projekte ćemo uvijek podržavati i stati uz Gradsku knjižnicu i naše male čitače«, rekla je Stipančević.

Ž. V.

Natječaj za vjeroučenike

Karmelski samostan u Somboru, Vicepostulatura za kauzu beatifikacije sluga Božjega o. **Gerarda Tome Stantića** i Katehetski ured Subotičke biskupije raspisali su natječaj povodom nadolazećeg Dana o. Gerarda. Tema ovogodišnjeg natječaja je: »S o. Gerardom ka svetosti«.

Natječaj je otvoren za djecu (vjeroučenike) osnovne škole, a forma natječaja je »slobodna« (može biti likovni ili literarni izričaj, te fotografija snimljena mobitelom) na zadanu temu.

Radove treba poslati/donijeti u Katehetski ured Subotičke biskupije (Trg sv. Terezije 3, 24000 Subotica) do 10. lipnja. Fotografije se mogu slati i e-mailom katehetskired.sb@gmail.com.

Dan o. Gerarda, svečana sv. misa i dodjela nagrada bit će u Karmelskom samostanu u Somboru 24. lipnja.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za formiranje površine javne namjene – nekategoriranog atarskog puta, na k. p. br. 2115/5, 727, 726, 725, 724/2, 724/1, 681, 667/5, 668/1, 668/2, 669/1, 669/2, 669/3, 670/1, 670/2, 670/3, 671/1, 671/2, 671/3, 671/4, 671/7, 671/8, 672, 674/5, 674/6, 674/2, 674/3, 674/4, 677/2, 677/3, 678 i 679 k.o. Žednik u Subotici

(naručitelj projekta – Grad Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 26. svibnja do 1. lipnja 2023. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 26. svibnja do 1. lipnja 2023. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor.
Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

SOMBOR- Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa su- terenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 14. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje

OBAVIJEST

o podnijetom zahtjevu za određivanje opsega i sadržaja studije o procjeni utjecaja na životni okoliš

Nositelj projekta JP »Putevi Srbije«, Bulevar kralja Aleksandra br. 282 iz Beograda, podnio je zahtjev za određivanje opsega i sadržaja studije o procjeni utjecaja na životni okoliš za PROJEKT za izgradnju brze prometnice IB reda, granični prijelaz s Mađarskom (Bački Breg) – Sombor – Kula – Vrbas – Srbobran – Bečej – Kikinda – granični prijelaz s Rumunjskom (Nakovo), dionica: granični prijelaz s Mađarskom (Bački Breg), postojeća državna cesta IB reda broj 15 do raskrižja s postojećom državnom cestom IB reda broj 12, s izgradnjom pripadajućih cestovnih objekata (3 propusta, 9 nadvožnjaka, 7 mostova i 1 cestovni objekt preko ceste) i servisnih prometnica, izgradnju terminala za teretna vozila, baze za održavanje i prateće infrastrukture i izmještanje dijela kanala.

Podaci i dokumentacija iz zahtjeva nositelja projekta mogu se dobiti na uvid u prostorijama Pokrajinskog tajništva za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, Bulevar Mihajla Pupina 16, Novi Sad (prizemlje, ured br. 46), na telefon 021/487 4690 ili na upit na adresu olivera.vucinic@vojvodina.gov.rs i natasa.knezevic@vojvodina.gov.rs.

Svi zainteresirani, u roku od 15 dana od dana objavljivanja ove obavijesti, mogu dostaviti svoje mišljenje u pisanoj formi na adresu Tajništva.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 23. 5. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Obilježena obljetnica rođenja svećenika i pjesnika Ilije Okrugića Srijemca

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Jelačić* iz Petrovaradina organiziralo je, kao i svake godine, sjećanje na obljetnicu rođenja pjesnika i svećenika **Ilije Okrugića Srijemca** (Srijemski Karlovci, 12. 5. 1927. – Petrovaradin, 30. 5. 1897.). Ove godine glazbeno i plesno sjećanje upriličeno je 13. svibnja u Kulturnom centru Novog Sada, a na njemu su nazočili gosti iz Rijeke.

Naime, članovi Matice slovačke iz Rijeke, plesno-pjevačka skupina *Riječke palade*, te tamburaši KUD-a *Zametski koren*, djelujući svatko na svoj način, doprinijeli su skladnom predstavljanju Okrugićeva lika. On je, kako je rekla voditeljica programa **Lara Grginčević**, »bio pobornik jedinstva među slavenskim narodima, ekumenizma, vjerske i međunacionalne sloge i tolerancije i svoj je stav svjedočio svojim djelovanjem u kulturno-nacionalnom ozračju tadašnje Monarhije prijateljstvima s velikanima većinskoga naroda toga vremena: **Lazom Kostićem**, **Jovanom Jovanovićem Zmajem**, **Brankom Radičevićem**, **Lazom Telečkim** te grkokatoličkim novosadskim župnikom **Jovanom Hranilovićem**«.

Predstavnici organizatora, predstavljajući pojedine faze Okrugićeva života, podcrtali su napose Okrugićevu vezu s Tekijskim marijanskim svetištem. Poznato je da je Okrugić zaslužan za uvođenje nekoliko pučkih vjerskih običaja koje su Petrovaradinci održavali čitav niz desetljeća, tako da su isti postali »narodni« i tradicionalni. To su, primjerice, procesije vjernika prigodom otvaranja Svetišta Gospe Tekijske na drugi dan Uskrsa i njegova zatvaranja u nedjelju koja je bila najbliža blagdanu Kraljice svete Krunice

 KUD *Riječke palade*

udruga. Bez Ilije Okrugića petrovaradinska crkvena, ali i narodna tradicija danas bi bila znatno siromašnija. Iz ciklusa Okrugićevih pjesama Gospi Tekijskoj zbor *Jelačića* otpjevao je pjesmu *O, tekijaska Gospo sveta*, procesijsku pjesmu koja je imala čak 52 kitice, kako bi se mogla pjevati uzduž cijeloga Petrovaradina u negdašnjoj procesiji.

Petrovaradinci su vrlo ponosni na »svojega« Karlovčanina. Pisac, književni kritičar, kulturni djelatnik i putopisac, osoba po kojemu je imenovana književna nagrada koju od 2010. godine dodjeljuje Društvo književnika Vojvodine.

»Dužni smo očuvati baštinu, njegovati je, usvojiti i time sebe oplemeniti i nadograditi, kako bi iz nje nastala nova ljepota, pjesma, crkva ili barem jedan časak radosti.«

Ovom riječima inspiriran, zbor *Jelačića*, kojim je ravnala prof. **Vesna Kesić Krsmanović**, otpjevao je poznatu Okrugićevu pjesmu *Za jedan časak radosti*, a nakon nje i njegove poznate popijevke *Milkina kuća* i *U našem lijepom ti je Srijemu*. Tijekom programa život i djelovanje Okrugića predstavio je magistar povijesti **Damir Stanojević**, a jednu njegovu pjesmu pročitala je **Anja Berus**.

Na priredbi su, među oko 120 gostiju, nazočili savjetnik u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu **Nikola Bajić**, međunarodni tajnik Hrvatskog nacionalnog vijeća **Darko Baštovanović**, te predstavnici dvije hrvatske udruge

koje djeluju u Novom Sadu: HKPD *Stanislav Preprek* i HKC *Novi Sad*.

Na koncu ovoga događaja predsjednik *Jelačića* **Mirko Turšić** zahvalio se »svima koji su se odazvali priredbi koju smo pripremili u čast čovjeka koji je veliki dio svojeg života, energije i znanja podario Petrovaradinu i u to ime njegujemo sjećanje na njega«, posebno izdvojivši pri tome goste koji su došli iz Rijeke.

Marko Tucakov; foto: Dražen Deranja

 KUD *Zametski koren*

(u listopadu). Procesija se sastojala od svečanog mimohoda i prijenosa čudotvorne slike Gospe Tekijske iz crkve svetoga Jurja u njezin hram na Tekije prigodom njegova otvaranja, te jesenskog povratka slike u crkvu svetoga Jurja kao njeno zimovalište. U masovnim procesijama svake su godine sudjelovali župljani svih triju petrovaradinskih župa, uz članove mjesnih kulturnih i sportskih

Nikola Kujundžić, hokejaš

Budimpešta je važna etapa u mom igračkom razvoju

Hokejaški talent **Nikole Kujundžića** prepoznat je već na samom početku njegovog bavljenja ovim dinamičnim i atraktivnim sportom na ledenoj plohi. A njegov dječaki san da zaigra na velikoj sceni sve je bliži ostvarenju. Poziv u nacionalnu reprezentaciju i prijam u prestižnu hokej akademiju u Budimpešti potvrda su dugogodišnjeg rada i maksimalnog sportskog zalaganja.

»Moj prvi susret s ledom bio je u prosincu 2013. godine u školici klizanja, kada me je na ledu mama držala za ruku. Ostali smo gledati hokejaški trening i tada sam se zaljubio u hokej, ali doslovno zaljubio. Bila je to ljubav na prvi pogled. Već na sljedećem treningu sam gnjavio trenera **Uroša Brestovca** da mi da opremu, pa sam je postupno dobivao dio po dio. Prvo kacigu, pa dres, rukavice i na kraju sezone sam

imao svu potrebnu opremu. Ja se baš toga i ne sjećam, ali roditelji kažu da sam i znao spavati u opremi, doslovno je ne skidajući sa sebe. I tako sam godinu dana kasnije, početkom nove ledene sezone, u prosincu 2014. počeo trenirati hokej«, započinje pričati svoju hokejašku storiju Nikola Kujundžić, talentirani mladi hokejaš iz Subotice.

Ledena priča

»Prvi put sam s tatom otišao na hokejašku utakmicu *Medveščaka*, koji je tada igrao KHL ligu i igrao je ligaški susret protiv *Lokomotive* iz Rusije. Sva ta atmosfera u dvorani dodatno je utjecala na mene i moje opredjeljenje za hokej, te pomisao kako bih i sam jednoga dana mogao zaigrati u *Medveščaku*. Nažalost, zagrebačka momčad se raspala, ali moj igrački san o profi hokeju i dalje živi«, otkriva nam Nikola i razgovor prebacujemo na domaći led.

»Mislim kako doista nemamo adekvatne uvjete da igramo hokej u Subotici. Imali bismo kada bi gradska uprava dozvolila izgradnju dvorane o kojoj se priča već 50 godina, ali polako mislim da od toga neće biti ništa. Imamo odlične trenere, dolaze nam zimi, na ispomoć, i treneri iz SAD-a i Kanade, ali nemamo uvjete za rad. Prosto je teško napredovati za tri mjeseca, koliko imamo leda, i natjecati se s timovima koji imaju led tijekom cijele godine, Jednostavno, to nije dovoljno.«

Mađarska

U želji za boljim sportskim uvjetima za igrački napredak Nikola Kujundžić je ove godine igrao u Segedinu, a od jeseni se seli put glavnog grada susjedne Mađarske.

»Ovu sezonu sam uspješno završio u hokejaškom klubu iz Segedina, a sljedeće sezone ću pokušati igrački napredovati u hokejaškoj akademiji iz Budimpešte BJA (Budapest Jégkorong Akadémia). Odlični treneri i uvjeti za rad, led 11 mjeseci godišnje, a sve vrlo organizirano na visokoj profesionalnoj razini. Školovanje, točnije 8. razred osnovne škole, nastavit ću u instituciji HOŠIG (Hrvatski vrtić, osnovna škola i gimnazija u Budimpešti). Zbog loših uvjeta u Subotici i zbog velikog truda i angažmana trenera **Uroša Brestovca** i **Zorana Jaramazovića Šiće** već pet godina igram Mađarsku ligu. Četiri godine igrao sam za momčad iz Kiskőrösa, a prethodnu sezonu u Segedinu. Zahvaljujući tome sam napredovao i čvrsto odlučio igrati hokej u Mađarskoj, čiji je hokej na mnogo višoj razini nego kod nas. Zato sam i konkurirao u jednu od dvije hokejaške akademije u Budimpešti.«

Hokej akademija

A kako je bilo upasti među najtalentiranije vršnjake iz svoga starosnog uzrasta?

»Kada smo otišli na prvu probu u klub *Újpest*, bio sam izbačen odmah prvoga dana. Iskreno, bio sam malo i uplašen, jer dosta dugo nisam bio na ledu i nisam znao kakav ću biti, a i nisam baš bio spreman. *Újpest* je, povrh svega, uzimao samo 2008. godište (a ja sam 2009.), ali sam otišao u nadi da ću možda i ja upasti. Bila je velika konkurencija, a i teško bi se bilo probiti pored igrača koji imaju led cijele godine. Druga proba također je bila teška, uz veliku konkurenciju jer je bilo prijavljeno čak 89 igrača. Ovoga puta sam bio znatno više uigraniji, a toga tjedna smo bili 3-4 puta na ledu. Imali smo testove tjelesne sposobnosti i led. Zadali su nam nekoliko tjelesnih testova: skok u dalj iz mjesta, bip test za sklebove, zgibove, *gorile* (treba se držati za šipku i nogama je dotaknuti) i trebali smo istrčati 10 metara za 2 sekunde. Na ledu smo igrali podijeljeni u četiri ekipe po sustavu svatko sa svakim. Proba je trajala dva dana, tj. tri treninga utakmice.

Reprezentacija

Igračka kvaliteta mladog Kujundžića je prepoznata i među trenerima nacionalne selekcije i prošle godine je dobio poziv za reprezentaciju.

»Igrao sam za reprezentaciju u Sarajevu 2022. godine, na turniru na kome su sudjelovale i reprezentacije BIH, Hrvatske i Slovenije. Iskreno, nije mi se nešto pretjerano svidjelo, ali mi je do tada bio san zaigrati za reprezentaciju. Trener je super, ali mi se nije svidjela atmosfera. Ali, ako bi me zvali ponovno, otišao bih.«

Na ledu sam pokušavao igrati što jednostavnije i ništa ne komplicirati. Primim dodavanje, pogledam i dodam. Želio sam da moj svaki šut ide u okvir gola i svako dodavanje bude točno. Trenerima i menadžeru akademije se svidio moj način igre, pa su me zvali na turnir u Miskolc. Tamo su bile ekipe iz Slovenije, Češke, Finske, Slovačke i Mađarske. Prvu utakmicu smo igrali protiv *Jesenica* iz Slovenije i izgubili 3:2 nakon produžetaka (regularan tok utakmice završio je 2:2). Potom, sljedećeg turnirskog dana, igrali smo protiv domaćina i pobijedili 3:0, a kasnije, istoga dana, igrali smo protiv akademije iz Finske, IFK iz Helsinkija, i pobijedili na penale 3:2. U subotu, trećega dana, prvu utakmicu smo igrali protiv najvećeg rivala *Újpesta* i pobijedili ih 2:1, a drugu utakmicu, polufinale, igrali smo protiv ekipe iz Slovačke HK *Košice* i izgubili tijesno 1:0. HK *Košice* su na kraju i osvojile turnir, a mi smo u nedjelju ponovno igrali protiv *Jesenica* za 3. mjesto i pobijedili 7:5. Pripreme na ledu u Budimpešti startaju u prvom tjednu kolovoza i na njih moram doći potpuno tjelesno spreman pa ću pripreme za sljedeću sezonu početi već 1. srpnja u Dudovoj šumi i u nekoj od teretana. Pored mene, u akademiju su još primljeni i **Vanja Temunović**, **Relja Brestovac** i **Mihajlo Benčić** i mislim kako je ovo veliki uspjeh igrača i trenera HK *Spartak*. Jer, i pored ne baš sjajnih uvjeta za rad, čak četiri igrača iz generacije 2008.-2009. su primljeni na prestižnu hokejašku akademiju u Budimpešti.

D. P.

POGLED S TRIBINA

Paradoks Hajduka

Otkada je 1. Hrvatske nogometne lige poznato je kako *Hajduk* iz Splita ima najvjerniju publiku i navijačku podršku. Jer, kako *bili* na svojim majicama nose logo HŽV (»*Hajduk* živi vječno«), tako to i svojim redovitim posjetima Poljudu i ostalim hrvatskim stadionima dokazuju iz susreta u susret. Primjera radi, prvenstveni susret 34. kola *Hajduka* protiv *Osijeka* (3:0) gledalo je 10.009 navijača dok je na preostala četiri ligaška susreta bilo ukupno 5.785 gledatelja. *Hajduk* je ovoga vikenda imao dvostruko više navijača nego cijela 1. HNL zajedno. A tek pogled na ukupnu tablicu posjećenosti stadionima

znakovito govori koliko se *Hajduk* voli više u odnosu na druge klubove. Na 17 domaćih susreta na Poljudu je bilo 257.462 navijača, što u prosjeku čini impozantnu brojku od 15.144 navijača. Na strani *Hajduka* gleda 100.641 navijač, a više ima samo *Dinamo* 129.882. No, zanimljivo je istaknuti kako je prvaka na njegovom Maksimiru gledalo samo nevjerovatnih 93.083, što u prosjeku čini više nego skromnih 5.472. Ukupna brojka gledanosti svih susreta *Hajduka* (doma i na strani) je, za hrvatske uvjete, impozantnih 358.103, što prosjeku na 34 prvenstvena susreta daje euro prosjek od 10.532 gledatelja. S ovim brojkama ne bi se postidjeli niti mnogo veći i poznatiji europski nogometni velikani.

D. P.

JERIHONSKO BDJENJE

za obnovu ljudskog i kršćanskog života u gradu

20. – 27. V. 2023.

Franjevački samostan
– kapela Crne Gospe

*Na zidine tvoje, Jeruzaleme,
stražare sam postavio.
Ni danju ni noću ne smiju zašutjeti
da tvoje ime obznanjuju.*

(Božanski časoslov)

Izdvajamo:

20. V., subota: početak bdjenja – sveta misa i klanjanje

25. V., četvrtak: Ženski susret u 21 sat

26. V., petak: Muški susret u ponoć (na subotu)

27. V., subota: završetak – sveta misa i duhovsko bdjenje

Svakim danom:

17,30: molitva krunice

18 sati: sveta misa

19 sati: klanjanje animira Molitvena zajednica „Proroci“

20,30: molitva božanskog časoslova

*Zauzmi svoj trenutak bdjenja i molitve
pred Gospodinom!*

Prijavi se na: 064 24 20 047 ili 069 32 05 544

Subotička biskupija

Franjevački samostan
u Subotici

Molitvena zajednica
„Proroci“

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Ograda od tačaka

Čeljadi moja, zaokupiran sam promocijama moje knjige »Steščalo se...«. Tu vidim poznata lica koja dođu čut po koju rič moje skromne lirike. Osićaj da je naše lipe ikavice sve manje me baš zaboli i to je moj mali doprinos da ipak po di ko drži u zagrljaju svoju dragu rič talovanu od starije čeljadi. Pribrojana su čeljad u državi i zdravo se vidi da nas manje ima. Nema tu čuđenja, malo-pomalo pa idemo na sarane, dok zdravo ritko na krštenja. Šta je tu je, od tog ne mož uteć.

Niki dan poslala me moja gospoja u dućan da kupim kvasa. Vraćam se sokakom, komšinca mi veli nikako rokusno: »Kad ćete popraviti tačke na ogradi?«. Jel komšijske vaške prilaze priko naše avlije u njezinu, pa izgaze bašču. Okrenem se pa putom nabrajam. Baš sam bio pogođen. Gustiram, imam dračovi cipalja, pa ću opraviti cilu ogradu od tačaka i tako tradiciju očuvati od zaborava. Šnjotam da dicu okupim pa uz niko manje druženje i ogradu opravim, da mi komšinca više ne prišiva. Tako ću i uputiti kako se pravi ograda od tačaka. Kad sam ušao u avliju, moja reduša graji: »Tebe bolje poslat rad smrti, neg u dućan«. Božem prosti, šta je s ovim ženama? Sve danas ko da su ustale na livu nogu. Zgrabim telefon pa udri u kvrcanje poruke mojim dicama. Poruku sam sročio, »u subatu dico svi ste pozvani na druženje kod baće i nane«. Viknem; »Ženo, u subatu nam sva dica dolaze«. »Baš, di si to izgustiro?« Ispričavam kako sam prošlo na sokaku, pa da opravim ogradu. »Di si to izgustiro, a šta ćemo ložit na zimu, jel si kazo da će to bit za ogriv?« Dobro ona kaže, al taki sam kad zaintačim: jel tako jel nikako. »Samo kad si zvao«, veli ona. Drago mi da se malo izdivanimo nasmiijemo s našim unučadima. »Šta da kuvam u subatu? Zaklat ću ona dva matora pivca što se tuku svaki dan.« Kad je onda telefon počeo piukat! Poruke stižu, »dolazimo«. Huncutski se smijem, moja gospoja me gleda. »Kako si smislio kad svi imaju vrmena?« Ubrzo došla subata. Zaklali dva pivca, moja reduša nastavila užnu. Došla dica, svi radosni. Kad sam saopštio šta ćemo raditi, oma im se steščalo. Popijemo po rakijicu pa ded sinovi i zet u treću avliju. Poneli smo velike sikire, macolu, gvozdene zaglavke. Ranije sam nabiro drva. Rondzaje oni: »Mogli ste kupiti žicu pa razapet, neg sad cipat drva«. Kad su počeli voštiti sikirom i udarat macolom, pristali su rondzat. Brzo su nacipali tačke. No, ja sam ih fektovo da budnu tanje, onda od deblja izađe više tačaka. Počeli su im žuljovi pucat na šakama. Pâk. Povadili smo stare tačke, razabrali koje su dobre veličine. Ašov, pa kopat pravac. Drugi su kopali jame za stupove. Malo-pomalo pa smo se grijali rakijom iznutra, onda poso bolje ide. Određene stupove smo ukopali pod pravcom žinjora od manile. E sad vako, rasporedim kako da rade, jedan drži macolu pa lupi po tački od gori, pod ovim pravcom zabiluženim, drugi doli žicom okomotava tačke u cik-cak zicu, dok gori u vrvu tačke okomotava jedan od sinova, zet lopatom zavaljiva iskopane jame. Ja sam maljom nabio zemlju. Brzo smo radili, zajedničkim snagama, pod mojim dirigovanjem. Baš smo zgotovili, viču »ajte, užna«. Za astalom kad smo posidali jedva mista, najmlađe unuče moli Boga, najveća radost je nani i baći. Tako sam dicama prino tradiciju kako će njim ostat u sićanju ograda od tačaka.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Kerit se, pa makar sanjat

Ta nisam se ni okrenio od posljednjeg divana kad ono evo baka Janja i druge stigle. Mal kasnim, al dok unilazim vidim da se baka Janja smije, digla ruge i viče: »lju-juuuuuu«. Bome i baka Tonka iz koje kadgod rič teškom mukom mož izvući digla ruke pa i ona: »lju-juuuuu«. Sve se smiju, a mene podsitilo sve na gakanje gusaka. Sidam, a baka Janja počinje: »Čeljadi, niki dan se probudim odviše sritna. Jedino su mi malo ruke i nog bolile, al one mi jednako priko dana bolu pa mi ni smetalo. Došlo mi da opet legnem spavat. Sanjala sam vam da se kerim. Ko prija, prosidba, veridba pa svatovi. Jest da sam zaboravila od koga su bili, al bilo j odviše lipo. Bože m' prosti, ko u jednom danu redom, prosidba, veridba, muzikanti sviru. Za ne povirovat, ko da sanjam. A ja digla ruke pa se kerim. Pivam, podvriskivam, bome žene a i popila sam koju, pa zaitim čašu u čošak. Diljim novce, mećem međ žice od tambure i begeša. Ovaj moj mi nogom ispod astala koma, vuče za rukav, al ja ka' sam krenila ne mož mi sustavit. A čeljadi, dok smo išli po selu po mladu pa potlli do crkve i potli vinčanja u crkve ispid crkve kako sam se pokazala. Ta ravne mi ni bilo. E, onda j' došla noć. Ka' smo naveče kod Adoša ošli, tamo sam ko divojka išla s majkom, prvog momka i na kraju mojga Stipu našla, tamo sam se pokazala. Ruke nisam spuščavala, vala se ne sićam ni da sam sidila. Naručivala pisme što su i sviračili zaboravili. Kerim se, ruke ću iskreniti i bećarce pivam, ove redovne bome i sramotske. Naveče i velečasni bio. Vidla sam kako mi gleda pa sve trepa i krsti se. Potrošila krmaču i deset prasaca na kerenje svirače cigurno. Al ni mi žo. I ujtru ka' sam se probudila noge i ruke mi bolile. Evo sa' sam se sitila i grlo mi bolilo od pivanja. Iskerila sam se da se sve proašilo što b' rekli. Ne b' marila ako ništa drugo ope isto sanjat. Da se kerim, veseljim, ni svatovi ne moru bit«. Strina Evča će sva ozarita: »Baka Janjo, što b' ja voljila da znam ko Vi. Ta u selu svi divanu da se ko baka Janja niko ne zna kerit, veseljit. Al to j' sve današke drugojačije. Kaki Adoš, kaki naši bircuzi. Lipo odete u grad, velike sale, muzikanti vam sviru svašta. Više neg pola j ovo moderno što sad svi volju. Čak ima i di u svatova ne mož naručivat šta da ti sviru i pivu, nema razbijat čaše. Sve kulturno«. Baka Manda kaže da joj žo jel se danas dica i mladi ni ne znu kerit. Mlogi ni šta j' to. Onako po šokački, dić ruke pa zapivat iz srca i duše. Da se praši, kako kaže baka Janja. Baka Marica vidim sva drće, eto čeljadi: »Što b' ja voljila da se ope mogu kerit u kaki svatova. Al to i ni moda danaske. Kako sam čula, a i ono što sam vidla, to j' sve onako ko priko volje, što se baš mora. Janjo, ja b' voljila da mogu sanjat kako se kerim pa ma mi ruke i noge nedilj dana bolile. Šta nedilj dana, misec dana«. Bome i baka Tonka j' ovaj put brza: »Žene drage, Marne dite drago, ja b' oma ozdravila sam da se jedamput kerim. A za ova današnje svatove i veselja po nove mode naši bi stari rekli da su ko cirkus-komendija. Ta ovi mladi i dica, ta ni ne zna šta triba raditi kad da im kažeš da se keru«. E, ja nisam čeko od dragosti pa ću: »Mene su dada i majka i stari i stara učili i naučili kako se kerit, znadem«.

Ćoravi paprikaš i sos od paradičke

Među jednostavnijim bunjevačkim jelima je i ćoravi paprikaš koji se kuhao srijedom, petkom ili subotom. Običan je to paprikaš, ali bez mesa zbog čega i nosi naziv – ćoravi. Zbog kratke pripreme i jednostavnih i dostupnih sastojaka nekoć se često kuhao, a zbog dobrog okusa recept se očuvao do danas. Glavni sastojci uz krumpir su valjuški (njoki) tako da donosimo recept i za njih.

Naša ovojtedna kuharica **Etuška Gabrić** iz Đurđina uz ćoravi paprikaš uvijek pravi i sos od paradičke te pišemo

recept i za taj umak. Gotovi sos se može sipati u tanjur s paprikašom te tako jesti, ili posebno u drugu posudu, te umakati u njega krumpire i valjuške, kaže Etuška.

Sjeća se kuharica Etuška kako je njezina mama **Katica Gabrić** (rođ. **Tikvicki**), od koje je i naučila pripremati ova jela, ćoravi paprikaš uvijek pravila subotom te da je u kući među djecom uvijek bila borba oko valjušaka, jer su ih svi voljeli.

Sastojci za paprikaš:

1 jušna žlica masti
1 glavica crnog luka
4 krumpira
1 žličica slatke mljevene crvene paprike
prstohvat ljute mljevene crvene paprike
papar
2 lista lovora
prstohvat šećera
prstohvat soli
prstohvat *vegete*

Sastojci za valjuške:

1 jaje
0,5 dl vode
1 žličica *vegete*
3-4 jušne žlice brašna

Sastojci za sos:

1 žličica masti
1 žličica brašna
0,4 l kuhanog soka od rajčice
prstohvat soli
3 jušne žlice šećera

Priprema paprikaša:

Očistiti luk i isjeći na što sitnije dijelove. Pirjati ga na masti te dodati prethodno očišćene i isječene na veće kocke krumpire. Sve zajedno još malo pirjati. Dodati začine: sol, šećer, *vegetu*, papar, slatku mljevenu crvenu papriku, ljutu mljevenu crvenu papriku. Sipati vode i dodati i lovor. Poklopiti da se kuha.

Nakon pola sata kuhanja dodati valjuške.

Jaje umutiti s vodom, dodati *vegetu* i brašno te sve još jednom promiješati. Gotovu smjesu malom žlicom vaditi i spuštati u paprikaš koji se kuha. Valjuški su kuhani za desetak minuta, te je tada priprema jela gotova.

Priprema sosa od paradičke:

Dobro ugrijati mast i dodati brašno. Pirjati malo te dodati kuhani sok od rajčice, sol i šećer. Kuhati uz miješanje nekoliko minuta.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+Plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Opres u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJEwww.mios.rs
011/ 715 23 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI**AKCIJA**Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

IZBORNI PREDMET HRVATSKI JEZIK S ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

ZAŠTO?

- njegovanje hrvatskoga jezika
- čuvanje tradicije
- upoznavanje i čuvanje kulturne baštine i povijesti Hrvata u Republici Srbiji
- upoznavanje baštine i povijesti Republike Hrvatske
- razvijanje svijesti o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnoga identiteta
- razvijanje višejezičnosti
- njegovanje interkulturalnosti kao načina života u suvremenom društvu
- povlastice pri upisu na fakultete u Republici Hrvatskoj

KAKO?

Škole imaju obvezu anketirati roditelje putem jedinstvenoga upitnika koji sadrži mogućnost izbora 15 jezika/govora nacionalnih manjina i osigurati sve potrebne informacije.

Anketiranje se vrši na kraju svake školske godine, a nastava izbornoga predmeta počinje naredne školske godine.

Minimalan broj učenika za održavanje nastave je 15. U slučaju manjega broja učenika, skupine će biti kombinirane.

Hrvatsko nacionalno vijeće osigurat će dodatnu podršku u vidu:

- izvrsnih autorskih udžbenika
- stručnoga osposobljavanja nastavnika
- sufinanciranja nezaboravnih studijskih putovanja i ljetovanja
- darova učenicima

Omogućite svojem djetetu upoznati svoje podrijetlo, običaje, kulturu, glazbu, tradiciju! Omogućite mu upoznati Republiku Hrvatsku! Pružite mu priliku steći nova prijateljstva i proširiti vidike!

TKO?

Predmet mogu izučavati pripadnici bilo koje nacionalne zajednice koji nastavu pohađaju na srpskome jeziku 1. - 8. razreda.

Mjesta koja su do sada iskoristila mogućnost izučavanja predmeta su: Monoštor, Sonta, Sot, Srijemska Mitrovica, Vajska, Plavna, Bezdan, Bereg, Tavankut, Đurđin, Žednik i Sombor.

Prijavite se
kako bi se ovaj predmet
izučavao i u Vašem mjestu
i školi!

U slučaju da Vam upitnik ne bude dostavljen od strane škole ili imate dodatnih pitanja kontaktirajte nas putem maila: obrazovanje@hmv.org.rs